STORTINGET

Innst. 31 L

(2026–2027)

Innstilling til Stortinget
fra familie- og kulturkomiteen

Prop. 41 LS (2025–2026) og Dokument 8:249 S (2025–2026)

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Endringer i åndsverkloven mv. (gjennomføring av nett- og videresendingsdirektivet og digitalmarkedsdirektivet) og om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mirell Høyer-Berntsen og Ingrid Fiskaa om et styrket vern av opphavsrett i møte med kunstig intelligens

---

Til Stortinget

1. Innledning

1.1 Prop. 41 LS (2025–2026)

Kultur- og likestillingsdepartementet foreslår i proposisjonen endringer i lov 15. juni 2018 nr. 40 om opphavsrett til åndsverk mv. (åndsverkloven) og lov 28. mai 2021 nr. 49 om kollektiv forvaltning av opphavsrett mv. samt mindre endringer i to andre lover. Lovendringene gjennomfører to EU-direktiver på opphavsrettsområdet.

1.1.1 Direktivene

Det ene direktivet er europaparlaments- og rådsdirektiv (EU) 2019/789 om fastsettelse av regler for utøvelsen av opphavsrett og nærstående rettigheter som får anvendelse på visse nettbaserte overføringer fra kringkastingsforetak og videresending av radio- og fjernsynsprogrammer, og om endring av rådsdirektiv 93/83/EØF («nett- og videresendingsdirektivet»).

Det andre direktivet er europaparlaments- og rådsdirektiv (EU) 2019/790 om opphavsrett og nærstående rettigheter i det digitale indre marked, og om endring av direktiv 96/9/EF og 2001/29/EF («digitalmarkedsdirektivet»). Direktivet innebærer de mest omfattende samlede endringene i EUs opphavsrettsregulering siden opphavsrettsdirektivet (2001/29/EF) fra 2001.

Direktivene er EØS-relevante og ble ved EØS-komiteens beslutning 332/2023 og 333/2023 av 8. desember 2023 innlemmet i EØS-avtalen vedlegg XVII (Opphavsrett). Fordi gjennomføring av EØS-komiteens beslutninger i norsk rett krever lovendring, er Stortingets samtykke til innlemmelse nødvendig i medhold av Grunnloven § 26 andre ledd. Departementet foreslår at Stortinget gir samtykke.

1.1.2 WIPO-traktater

I proposisjonen foreslår Kultur- og likestillingsdepartementet også at Stortinget gir samtykke til tiltredelse til WIPO-traktatene av 20. desember 1996 om opphavsrett (WCT) og om fremføringer og fonogrammer (WPPT). Norsk rett er i hovedsak i samsvar med traktatenes regulering, men gjennomføring av WPPT krever enkelte lovendringer. I tillegg anses begge traktatene å være saker av særlig stor viktighet, og Stortingets samtykke til tiltredelse er derfor nødvendig i medhold av Grunnloven § 26 andre ledd.

1.1.3 Gjennomføringen av direktivene

Når Stortinget har samtykket til godkjenning av EØS-komiteens beslutninger, vil Norge være forpliktet til å gjennomføre direktivenes bestemmelser. For å gjennomføre direktivene i norsk rett er det behov for en rekke lovendringer.

Kultur- og likestillingsdepartementet sendte 22. november 2023 et høringsnotat med forslag til endringer i åndsverkloven mv. på alminnelig høring.

I punkt 4 til 18 i proposisjonen omtales gjennomføring av digitalmarkedsdirektivet, mens punkt 19 gjelder gjennomføring av nett- og videresendingsdirektivet.

I punkt 4 foreslås tre nye bestemmelser i åndsverkloven §§ 50 d, 50 e og 50 f om eksemplarfremstilling til tekst- og datautvinningsformål som gjennomfører definisjonen av tekst- og datautvinning i digitalmarkedsdirektivet artikkel 2 nr. 2, og den tillatte bruken etter artikkel 3 og 4. Forslaget til § 50 e regulerer den eksemplarfremstilling til tekst- og datautvinningsformål som alle kan foreta, forutsatt at verkene og de vernede arbeidene er lovlig tilgjengelige, og at rettighetshaver ikke har lagt ned forbud mot bruken. Forslaget til § 50 f regulerer den adgangen som forsknings- og kulturarvinstitusjoner har til å fremstille og oppbevare eksemplar av verk og arbeider for tekst- og datautvinning til forskningsformål. Det er et krav at institusjonen har lovlig tilgang til verkene og de vernede arbeidene.

Departementet foreslår i punkt 5 å justere avgrensningsbestemmelsen i åndsverkloven § 43 om fri bruk av verk i undervisningsvirksomhet, slik at bestemmelsen er i tråd med forpliktelsene i digitalmarkedsdirektivet artikkel 5. Forslaget tydeliggjør hvilken bruk som er tillatt for et tilstedeværende publikum, og hvilke regler som gjelder ved overføring av verk og vernede arbeider i undervisningssammenheng. Lærere og elever som er tilknyttet en utdanningsinstitusjon etablert i Norge, kan gjøre bruk av verk og arbeider gjennom sikre digitale miljøer. Slik bruk anses å finne sted i Norge, selv om bruken skjer på tvers av landegrenser.

I forbindelse med gjennomføringen av digitalmarkedsdirektivets undervisningsbestemmelser har departementet vurdert om det er behov for å videreføre eller oppheve den såkalte klasseromsregelen i § 43 fjerde ledd. Bestemmelsen foreslås opphevet.

For å gjennomføre digitalmarkedsdirektivet artikkel 7 er det i punkt 7 foreslått å ta inn en regel i avgrensningsbestemmelsene om fri bruk av verk ved undervisning (§ 43) og tekst- og datautvinning til forskningsformål (ny § 50 f) som fastslår at retten til bruk etter disse bestemmelsene ikke kan innskrenkes ved avtale.

I punkt 8 foreslås det en ny avtalelisensbestemmelse i § 50 a for bruk av verk som inngår i kulturarvinstitusjoners samlinger, men som ikke finnes i handelen. Hvis det ikke finnes en organisasjon å inngå en slik avtalelisensavtale med, kan kulturarvinstitusjonene etter forslaget til § 49 a tilgjengeliggjøre verk fra samlingene som ikke lenger er i handelen, uten rettighetsklarering. Denne adgangen til fri bruk gjelder ikke dersom rettighetshaveren overfor kulturarvinstitusjonen har nedlagt forbud mot bruken.

Avtalelisens er en ordning som forenkler rettighetsklarering på nærmere avgrensede områder. I Norge har denne ordningen blitt brukt i lang tid med god erfaring. Digitalmarkedsdirektivet artikkel 12 stiller visse generelle og grunnleggende krav til slike nasjonale ordninger. For å gjennomføre bestemmelsen foreslår departementet i punkt 9 enkelte justeringer i åndsverklovens hovedregel om avtalelisens i § 63. Blant annet foreslås det presisert i loven hvilke organisasjoner som kan godkjennes for bruk av avtalelisens, i tillegg til at avtalelisens bare kan benyttes hvis det er byrdefullt eller upraktisk å klarere rettighetene individuelt. Det foreslås en generell adgang for rettighetshaver til å nedlegge forbud mot slik bruk.

Digitalmarkedsdirektivet artikkel 14 regulerer gjengivelse av billedkunst som ikke er vernet av opphavsrett. I punkt 10 foreslår departementet at bestemmelsen gjennomføres i § 23 om fotografiske bilder. Endringen innebærer at vernet av fotografiske bilder ikke skal gjelde for ren avbildning av billedkunstverk hvor vernetiden er utløpt. Departementet foreslår også en presisering om at vernet heller ikke skal gjelde for ren avbildning av fotografiske bilder.

I punkt 11 foreslås det en ny nærstående rettighet for utgivere av pressepublikasjoner i § 24 a. Dette er en gjennomføring av digitalmarkedsdirektivet artikkel 15. Bestemmelsen innebærer at utgivere av pressepublikasjoner får enerett til nettbasert bruk av pressepublikasjoner utført av informasjonssamfunnstjenester. Den nye eneretten skal vare i to år etter utgivelsen. I tilknytning til det nye vernet foreslås det også innført en ny særskilt avtalelisensbestemmelse i § 62. Bestemmelsen vil gjøre det enklere for partene å klarere bruk når informasjonssamfunnstjenester skal utnytte vernede pressepublikasjoner.

Digitalmarkedsdirektivet artikkel 17 pålegger tilbydere av nettbaserte innholdsdelingstjenester et opphavsrettslig ansvar for innholdet de formidler, selv om det er brukerne deres som laster opp materialet («plattformansvaret»). I punkt 13 foreslår departementet at bestemmelsen gjennomføres i fem nye bestemmelser i åndsverkloven (§§ 86 til 86 d). Forslaget innebærer at plattformer som for eksempel YouTube og Facebook som utgangspunkt må innhente tillatelse fra rettighetshaverne for tilgjengeliggjøringen av brukeropplastet innhold. Er slik tillatelse ikke gitt, kan tjenestetilbyderne likevel bli fri for ansvar under visse forutsetninger. Det innføres et eget ansvarsfrihetsregime for nettbaserte innholdsdelingstjenester som i hovedtrekk går ut på at tilbyderen må ha gjort sitt beste for å innhente tillatelse og hindre ulovlig bruk.

Rett til rimelig vederlag reguleres i digitalmarkedsdirektivet artikkel 18. I punkt 14 konkluderer departementet med at gjeldende bestemmelse om rimelig vederlag i åndsverkloven § 69 er i samsvar med direktiv-

forpliktelsen, og at det derfor i utgangspunktet ikke er behov for lovendringer som følge av direktivet. Det er likevel foretatt en justering i bestemmelsens ordlyd for å bringe den tettere på den som direktivet bruker. Det fremgår av bestemmelsen at vederlaget skal være «passende og forholdsmessig (rimelig vederlag)».

Departementet foreslår i punkt 15 en ny bestemmelse i § 69 tredje ledd om opphavers rett til vederlagsjustering. Forslaget gjennomfører digitalmarkedsdirektivet artikkel 20. Bestemmelsen gir opphaver rett til å kreve justering av avtalt vederlag dersom det viser seg å være uforholdsmessig lavt sammenlignet med erververs inntekter. Dersom vilkårene i bestemmelsen er oppfylt, har opphaver krav på et ytterligere vederlag.

I punkt 16 foreslås det i ny § 69 a en generell og ufravikelig bestemmelse om opplysningsplikt ved bruk av rettigheter. Bestemmelsen gjennomfører artikkel 19 i digitalmarkedsdirektivet. Forslaget til ny § 69 a regulerer blant annet når opplysningsplikten gjelder, hvilke opplysninger opphaver har krav på, og når opplysninger skal gis. Bestemmelsen legger til rette for at rettighetshavere skal kunne få opplysninger for å vurdere den økonomiske verdien av sine rettigheter og eventuelle krav om vederlagsjustering, jf. ovenfor. Det er foreslått visse begrensninger i plikten til å gi opplysninger, herunder der plikten er uforholdsmessig byrdefull og for ikke-betydelige bidrag. Videre foreslås det en særregel for den audiovisuelle sektoren.

Digitalmarkedsdirektivet artikkel 22 om tilbakekallingsrett ved manglende bruk foreslås i punkt 17 gjennomført i en ny generell bestemmelse i § 74. Departementet foreslår samtidig å oppheve gjeldende § 74 (forskriftshjemmel om forlagsavtaler). Den nye tilbakekallingsregelen gir opphaver rett til å tilbakekalle overdratte rettigheter som ikke er brukt innen rimelig tid, og skal forhindre at erverver legger en «død hånd» på verket. Opphaver har krav på å beholde mottatt vederlag, men dette kan fravikes i avtale. For øvrig er bestemmelsen ufravikelig, men den kan likevel fravikes i kollektivt forhandlede avtaler og i oppdragsforhold. Arbeidsforhold er foreslått unntatt bestemmelsen.

Flere bestemmelser i både digitalmarkedsdirektivet (artikkel 13, 21 og 17) og nett- og videresendingsdirektivet (artikkel 6) stiller krav om at det skal finnes en alternativ tvisteløsningsordning for behandling av enkelte typer tvister, herunder at det skal kunne kreves mekling. Dette er ment å være et alternativ til ordinær domstolsbehandling, som ofte tar lang tid og er ressurskrevende. I punkt 18 foreslår departementet at den eksisterende Vederlagsnemnda endrer navn til Opphavsrettsnemnda, samtidig som den får utvidet kompetanse til å behandle tvister knyttet til disse direktivforpliktelsene. Etter forslaget gis det mulighet for både vanlig nemndsbehandling og mekling, avhengig av hvilken type tvist det er tale om. I tillegg foreslår departementet at nemnda også skal kunne behandle enkelte andre tvister som ikke følger direkte av direktivforpliktelser. Dette gjelder tvister om rimelig vederlag i åndsverkloven § 69 og tvister om lisensvilkår og brukerens rapporteringsplikt i lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett mv. §§ 28 og 31.

For gjennomføring av nett- og videresendingsdirektivet foreslås det i punkt 19 enkelte endringer i åndsverkloven. Det foreslås i ny § 115 a at opprinnelseslandsprinsippet i en viss utstrekning også skal gjelde for kringkastingsforetaks såkalte tilknyttede nettbaserte tjenester (foretakenes «nettspillere»). For kringkastingsforetak som har sitt hovedsete i Norge, innebærer forslaget at en del av innholdet i slike tjenester bare behøver å klareres i Norge, samtidig som tjenesten er tilgjengelig også i andre EØS-land. Dessuten foretas det visse presiseringer i reglene som gjelder videresending av kringkastingssendinger. Det foreslås også en ny bestemmelse i § 57 fjerde ledd om distribusjon av slike sendinger ved bruk av en teknikk som kalles «direkte injeksjon». Klarering av slik distribusjon skal skje i samsvar med prinsippene som gjelder for videresending.

1.1.4 Andre lovendringer

I proposisjonen foreslår departementet også andre lovendringer som ikke har sammenheng med gjennomføring av direktivene.

I punkt 20.1 foreslås det endringer i § 21 om vederlagsretten for offentlig bruk av musikkinnspillinger. Endringen klargjør gjeldende praksis om at rettighetshavere kan gi avkall på denne retten. I punkt 20.2 foreslås enkelte endringer i åndsverkloven for å legge til rette for tiltredelse til WIPO-traktaten om fremføringer og fonogrammer (WPPT). Tiltredelse til WIPO-traktaten om opphavsrett (WCT) krever ikke lovendring.

I punkt 21 foreslås en presisering i tvisteloven § 6-2 om at ordningen med forliksrådsbehandling ikke skal gjelde saker etter åndsverkloven og lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett mv. I samme punkt foreslås endringer i lov om behandling av personopplysninger i Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité og dets organisasjonsledd for å forebygge, avdekke og reagere mot seksuelle overgrep, trakassering og vold mv. i idretten § 3. Sistnevnte endringer er presiseringer av gjeldende rett og har ikke materiell betydning.

1.1.5 Økonomiske og administrative konsekvenser

I punkt 22 redegjøres det for forslagenes økonomiske og administrative konsekvenser. Forslagene i proposisjonen antas ikke å medføre vesentlige økonomiske eller administrative konsekvenser for offentlige myndigheter. For private aktører vil forslagene i proposisjonen medføre enkelte økonomiske og administrative

konsekvenser. Overordnet innebærer gjennomføringen av digitalmarkedsdirektivet en styrking av rettighetshavernes rettigheter.

1.2 Dokument 249 S (2025–2026)

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«1. Stortinget ber regjeringen fremme forslag til lovendringer som sikrer at bruk av opphavsrettsbeskyttet materiale til trening av kunstig intelligens krever samtykke fra rettighetshaver.
2. Stortinget ber regjeringen sørge for at det stilles krav om full åpenhet fra KI-utviklere om hvilke data og verk som benyttes i trening av modeller.
3. Stortinget ber regjeringen utrede og etablere en nasjonal eller nordisk registerordning for verk brukt i KI-trening, i tråd med utviklingen i EU.
4. Stortinget ber regjeringen sikre rett til rimelig vederlag til opphavere når deres verk benyttes i KI-systemer, herunder utrede kollektive lisensieringsordninger.
5. Stortinget ber regjeringen utrede en reservasjonsrett for opphavere mot bruk av deres verk i KI-trening, og sikre at det etableres tekniske standarder og metadata-løsninger for dette i samarbeid med kultur- og medieorganisasjonene.
6. Stortinget ber regjeringen styrke håndheving og tilsyn, slik at brudd på opphavsrett i KI-sammenheng får reelle konsekvenser.
7. Stortinget ber regjeringen legge frem en strategi for kunstig intelligens og kultursektoren, med mål om å beskytte kunstnerisk arbeid og sikre bærekraftige inntektsmodeller.
8. Stortinget ber regjeringen sørge for at det stilles krav om tydelig merking av KI-generert innhold i medier, kulturprodukter og kommersiell bruk.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

2. Komiteens behandling

2.1 Prop. 41 LS (2025–2026)

I denne innstillingen behandles forslag til lovendringer som gjennomfører nett- og videresendingsdirektivet og digitalmarkedsdirektivet i norsk rett.

Stortingets samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutninger om innlemmelse av direktivene i EØS-avtalen og tiltredelse til WIPO-traktatene behandles i Innst. 32 S (2026–2027) fra familie- og kulturkomiteen.

Komiteen avholdt åpen høring om Prop. 41 LS (2025–2026) den 8. juni 2026. Komiteen inviterte også til skriftlig høring med frist 28. september 2026, og har mottatt skriftlige innspill fra 47 instanser innen fristen.

2.2 Dokument 8:249 (2025–2026)

Komiteen har besluttet å behandle representantforslaget sammen med lovinnstillingen, jf. Stortingets forretningsorden § 31 fjerde ledd.

Komiteen inviterte til skriftlig høring med frist 28. september 2026, og har mottatt skriftlige innspill fra 16 instanser innen fristen.

Representantforslaget er også forelagt Kultur- og likestillingsdepartementet til uttalelse. Statsråd Lubna Boby Jafferys svarbrev av 24. april 2026 er vedlagt innstillingen.

Sakenes dokumenter er tilgjengelige på sakssiden på stortinget.no.

3. Komiteens merknader

3.1 Bakgrunn

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Hashim Abdi, lederen Bente Estil, og Benjamin Jakobsen, fra Fremskrittspartiet, Mats Henriksen, Morgan Langfeldt og Morten Wold, fra Høyre, Haagen Poppe og Tone Wilhelmsen Trøen, fra Sosialistisk Venstreparti, Mirell Høyer-Berntsen, fra Miljøpartiet De Grønne, Siren Julianne Jensen, og fra Kristelig Folkeparti, Jorunn Gleditsch Lossius, viser til Prop. 41 LS (2025–2026) om gjennomføring av direktiv (EU) 2019/789 (nett- og videresendingsdirektivet) og direktiv (EU) 2019/790 (digitalmarkedsdirektivet) samt samtykke til EØS-komiteens beslutninger og tiltredelse til WIPO-traktatene WCT og WPPT. Formålet med proposisjonen er å modernisere og harmonisere norsk opphavsrett med EUs regelverk, særlig for digital og grensekryssende bruk av innhold, samtidig som rettighetene til opphavere, utøvende kunstnere, utgivere, media og andre rettighetshavere reguleres tydeligere.

Komiteen viser til proposisjonens foreslåtte regler om tekst- og datautvinning, digital bruk av verk i undervisning, kulturarvinstitusjoners tilgang til å tilgjengeliggjøre verk som ikke lenger er i handelen, justeringer i avtalelisensordningen og nye bestemmelser om bruk av opphavsrettslig beskyttet innhold i digitale tjenester. Videre foreslås det regler om vern for pressepublikasjoner, ansvar for nettbaserte innholdsdelingstjenester, styrkede rettigheter for opphavere gjennom krav til rimelig vederlag, vederlagsjustering, opplysningsplikt og tilbakekallingsrett ved manglende bruk av overdratte rettigheter. Komiteen merker seg også for-

slag om å utvide Opphavsrettsnemndas rolle som alternativ tvisteløsningsordning, gjennomføring av nett- og videresendingsdirektivets regler om kringkasting og videresending samt enkelte øvrige lovendringer knyttet til opphavsrett, internasjonale traktatforpliktelser og prosessuelle regler.

Komiteen merker seg at proposisjonen reiser flere prinsipielle spørsmål knyttet til balansen mellom et modernisert opphavsrettsregelverk, teknologisk utvikling og vern av rettighetshavernes og opphavernes interesser.

Komiteen har gjennomført muntlig og skriftlig høring. Komiteen registrerer samlet sett at det er bred støtte til målet om et oppdatert og fremtidsrettet opphavsrettsregelverk. Samtidig peker flere av høringsinnspillene på krevende avveininger mellom teknologisk utvikling, effektiv rettighetsforvaltning og vern av opphavere og rettighetshaveres økonomiske interesser. Komiteen viser særlig til de omfattende innspillene knyttet til reglene om tekst- og datautvinning og forholdet til utvikling og trening av generativ kunstig intelligens.

Komiteen viser til at en rekke organisasjoner som representerer opphavere og rettighetshavere, har uttrykt bekymring for hvordan unntakene for tekst- og datautvinning vil virke i møte med utviklingen av generativ kunstig intelligens. Det er blant annet pekt på spørsmål knyttet til tretrinnstesten ved vurdering av adgangen til unntak fra eksemplarfremstillingsretten i internasjonal opphavsrett, reservasjonsrettens praktiske og tekniske gjennomførbarhet, behovet for transparens om treningsdata, muligheter for lisensiering og vederlag samt den pågående rettsutviklingen i EU på området. Flere innspill tar til orde for at gjennomføringen av disse bestemmelsene bør utsettes.

Komiteen viser også til representantforslaget om opphavsrett og kunstig intelligens, som behandles sammen med Prop. 41 LS (2025–2026). Komiteen merker seg at representantforslaget tar opp flere av de samme problemstillingene som er reist i høringen av proposisjonen, herunder spørsmål knyttet til trening av kunstig intelligens på opphavsrettslig beskyttet materiale, transparens om treningsdata, rettighetshavernes reservasjonsmuligheter og adgang til lisensiering og vederlag. Komiteen viser til at disse spørsmålene har vært sentrale i flere av de skriftlige innspillene til saken.

Komiteen merker seg også at det i proposisjonen bes om Stortingets samtykke til å tiltre WIPO-traktatene WCT og WPPT.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Høyre og Miljøpartiet De Grønne, viser til at digitalmarkedsdirektivet som helhet innebærer en styrking av opphavsretten. Flertallet viser til at det er stor enighet blant høringsaktørene om at digitalmarkedsdirektivet som helhet er viktig å gjennomføre, og at dette arbeidet allerede er på overtid.

Flertallet registrerer samtidig en bred usikkerhet blant høringsaktørene.

Digitalmarkedsdirektivet ble vedtatt i EU allerede i 2019, på en tid der generative KI-modeller knapt eksisterte og heller ikke omtales direkte i direktivet. Det er derfor usikkerhet om regelverket er godt nok for å ivareta opphavernes rolle i møte med den raske utviklingen av generative KI-modeller. Flertallet viser til at det særlig er stor bekymring rundt artikkel 3 og 4, som omhandler opphavernes reservasjonsrett og rammene for forskningsmiljøenes bruk av teknologi til å kartlegge informasjon til forskningsformål og statistikkutvikling. Flere frykter at regelverket vil få uheldige konsekvenser gjennom at det åpnes for vederlagsfri bruk i utvikling av generative KI-modeller.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Miljøpartiet De Grønne, viser til at det pågår diskusjoner i andre land, også til rettssaker som nå pågår i EU, som blant annet omhandler klargjøring av reglene i digitalmarkedsdirektivet og rekkevidden av artikkel 3 og 4. Fordi rettspraksis er i utvikling, og det ennå ikke er avsagt noen dommer i saker om dette for EU-domstolen, mener dette flertallet det er viktig å legge gjennomføringen tett opp mot direktivets ordlyd. Slik kan regelverket tolkes EU-autonomt og i lys av fremtidig rettspraksis.

Dette flertallet viser til den såkalte Voss-rapporten, som dannet grunnlaget for Europaparlamentets resolusjon om opphavsrett og generativ KI vedtatt 10. mars 2026. Parlamentet mener dagens regelverk ikke i tilstrekkelig grad ivaretar rettighetshavernes interesser, og har bedt Europakommisjonen vurdere tiltak for å styrke transparens, legge til rette for effektive lisensordninger og sikre opphavere og andre rettighetshavere rimelig vederlag ved bruk av opphavsrettsbeskyttet materiale i generativ KI.

Dette flertallet viser til at Kommisjonen i sin oppfølging har varslet en evaluering av digitalmarkedsdirektivet, herunder bestemmelsene om tekst- og datautvinning i artikkel 3 og 4 samt vurdering av ytterligere tiltak på området.

Dette flertallet viser til at utsettelse av gjennomføring av artikkel 3 og 4 ikke er aktuelt, da det vil være brudd på Norges forpliktelser etter EØS-avtalen. En eventuell ny lovgivningsprosess for å lage tilleggsregulering om opphavsrett og KI i EU vil ta flere år, og dette flertallet mener den beste måten å sikre at regelverket tolkes i lys av utviklingen av rettspraksis i EU, er å gjennomføre bestemmelsene direktivnært, og deretter revidere loven hvis EU vedtar tilleggsregulering om dette.

Dette flertallet forventer at Norge følger prosessene og EU tett og prioriterer rask implementering av reviderte forslag og klargjøringer som tar hensyn til utfallet av de rettslige prosessene i EU.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti viser til det faktum at mange mennesker ikke bare går på jobb for å tjene penger, men fordi arbeidet i seg selv er givende. Disse medlemmer viser til at når Stortinget vedtar politikk for åndsverk, må lovgiver huske at dette særlig angår ikke bare folks arbeid og inntekt, men også deres lidenskap og identitet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at opphavsretten skal sikre skapere og utøvere reelle muligheter til å livnære seg av egne verk og prestasjoner, samtidig som regelverket må legge til rette for innovasjon, teknologisk utvikling og lovlig bruk av åndsverk.

3.2 Tekst- og datautvinning (TDU)

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Miljøpartiet De Grønne, viser til at regjeringen foreslår at forskningsunntaket ikke omfatter kommersiell utvikling, og støtter dette. Flertallet viser samtidig til at det avgjørende i proposisjonen er om bruken av verk og arbeider faller innenfor definisjonen av TDU i direktivet artikkel 2. nr. 2 eller ikke, da EU har vært tydelig på at TDU-prosesser også kan inngå i trening av KI.

Flertallet viser til at den polske regjeringen i 2024 foreslo å gjennomføre digitalmarkedsdirektivets TDU-bestemmelser slik at trening av generative KI-modeller uttrykkelig ble unntatt fra TDU-unntakene. Etter omfattende kritikk og spørsmål om forenlighet med EU-retten ble denne begrensningen tatt ut av den endelige loven. Lovendringen, som trådte i kraft 20. september 2024, følger i hovedsak digitalmarkedsdirektivets artikler 3 og 4 og åpner dermed for at KI-trening kan omfattes av TDU-unntakene, forutsatt at rettighetshaver ikke har reservert seg. Slik er også reguleringen i de andre EU-landene.

Flertallet understreker at intensjonen er at det etableres et klart skille mellom TDU til forskning og til kommersielle formål, slik at resultatene fra TDU-prosesser etter forskningsunntaket ikke automatisk kan benyttes til kommersielle formål uten rettighetsklarering. Bestemmelsene må tolkes i lys av EØS-retten og fremtidig praksis fra EU-domstolen.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Høyre og Miljøpartiet De Grønne, viser til at digitalmarkedsdirektivets artikkel 4 gir en generell adgang til maskinell analyse av tekst og data, samtidig som opphavere skal kunne reservere seg mot slik bruk. Dette flertallet viser til at man både i Danmark, Sverige og Finland har lagt seg tett opp til direktivteksten, slik det også foreslås i Norge.

Dette flertallet er opptatt av at reservasjonsretten må være reell, slik regjeringen også fremhever i proposisjonen. Hvis ikke vil det være en risiko for at for stor byrde legges på opphaver, med fare for uønsket kommersiell bruk. Dette flertallet viser til en rekke høringsinnspill som bekrefter bekymringen.

Dette flertallet viser til at det er et pågående arbeid i EU, hvor det jobbes med løsninger for reservasjoner, retningslinjer og standarder. KI-kontoret i EU (AI Office) har blant annet utarbeidet retningslinjer og frivillige regelsett for god praksis, herunder The General-Purpose AI Code of Practice, som stiller krav til åpenhet om hvilket opphavsrettslig vernet materiale som er benyttet i treningen av KI-modeller, samt til identifisering og etterlevelse av reservasjoner mot tekst- og datautvinning.

Dette flertallet viser til høringsinnspill fra Schibsted der de viser til at mediebransjen selv har forsøkt å implementere tekniske løsninger for å begrense automatisk tilgang og blokkere roboter (bots). De viser til at disse tiltakene ikke har fungert og at deres nettsider fortsatt blir «skrapt» av roboter, selv om de er blokkert. Dette flertallet viser til Schibsteds høringsinnspill der de skriver:

> «Dagens digitale miljø [...] opererer i stor skala, ofte uten tydelig identifikasjon. Som følge av dette vet vi ofte ikke hvem som bruker innholdet vårt, hvordan det brukes eller i hvilket omfang.»

Dette flertallet mener intensjonen i artikkel 4 er god, men dette eksempelet bekrefter behov for å sikre at reservasjonsretten er reell også i disse tilfellene. Hva som skal regnes som hensiktsmessig reservasjonsmetode, må vurderes i lys av den teknologiske utviklingen og tilgjengelige standarder utformet på EU-nivå. Pålegg om at aktører som bedriver TDU, må innrette seg etter reservasjonene, følger direkte av KI-forordningen artikkel 53.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Høyre viser til omtalen i proposisjonen punkt 4.7.5, hvor det fremgår at gjeldende § 63 andre ledd om generell avtalelisens etter departementets vurdering kan benyttes for å klarere bruk av vernede verk og arbeider til tekst- og datautvinning etter forslaget § 50 e, når rettighetshavere har reservert seg mot bruken. I tillegg signaliseres det at det kan vurderes å innføre en særskilt avtalelisensbestemmelse om tekst- og datautvinning på sikt. Disse medlemmer støtter dette.

Et tredje flertall, medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti, merker seg at bestemmelsene om tekst- og datautvinning har vært blant de mest omdiskuterte delene av proposisjonen. Flere organisasjoner på rettighetshaversiden har uttrykt bekymring for at trening av generative KI-modeller kan skje på grunnlag av opphavsrettsbeskyttet materiale uten at opphavere og rettighetshavere har reell kontroll over bruken.

Dette flertallet viser blant annet til innspill fra en rekke organisasjoner som peker på at reservasjonsretten etter artikkel 4 bare vil være effektiv dersom det utvikles praktiske og teknologisk anvendelige løsninger som gjør det mulig å reservere verk mot bruk i tekst- og datautvinning.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre understreker at Norge må unngå å implementere nasjonale særordninger som kan gjøre trening av KI-modeller i Norge mer komplisert enn i resten av EU.

Komiteens medlemmer fra Høyre registrerer at det fra flere hold er tatt til orde for at trening av generativ kunstig intelligens bør holdes utenfor virkeområdet til artikkel 3 og 4. Disse medlemmer mener det er gode argumenter bak disse innspillene, men legger samtidig avgjørende vekt på at Norge ved gjennomføring av EØS-relevant regelverk bør være tilbakeholden med nasjonale særtilpasninger som kan skape rettslig usikkerhet og avvik fra det europeiske regelverket. De svært raske teknologiske endringene og problemstillingenes særlig internasjonale og grenseoverskridende natur tilsier at ny regulering av trening av generativ KI bør avklares gjennom det pågående arbeidet i EU.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti mener regjeringen har brukt uforholdsmessig lang tid på å følge opp EØS-relevante regelverk som har stor betydning for norske opphavere, rettighetshavere, utøvende kunstnere, medier, kulturinstitusjoner og teknologivirksomheter.

Disse medlemmer viser til at da direktivene ble vedtatt i 2019, var generativ kunstig intelligens et marginalt fenomen. I dag er spørsmål knyttet til trening av kunstig intelligens på opphavsrettslig beskyttet materiale blant de viktigste opphavsrettspolitiske problemstillingene i Europa. Disse medlemmer forventer at regjeringen avklarer disse spørsmålene og problemstillingene raskere enn det som har vært tilfelle ved gjennomføringen av digitalmarkedsdirektivet. Dersom EU vedtar nye regler eller foretar vesentlige endringer i opphavsrettsregelverket som følge av utviklingen innen kunstig intelligens, må Norge raskt vurdere og følge opp disse. Norske opphavere, kunstnere, produsenter, forlag og medievirksomheter er ikke tjent med at Norge på nytt havner flere år på etterskudd i møte med en teknologiutvikling som er svært hurtig.

Disse medlemmer mener derfor at regjeringen allerede nå bør forberede en aktiv og løpende oppfølging av de prosesser som pågår, eller som blir initiert i Europakommisjonen og Europaparlamentet, slik at nødvendige lovendringer kan fremmes for Stortinget uten unødige forsinkelser når det europeiske regelverket utvikles videre.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at utviklingen av generativ kunstig intelligens har reist problemstillinger som i liten grad var avklart da digitalmarkedsdirektivet ble vedtatt. Den teknologiske utviklingen har i de senere år ført til en diskusjon om hvordan tekst- og datautvinning er en del av prosessen med å utvikle kunstig intelligens. Store språkmodeller har i løpet av få år blitt etablert som en generisk teknologi som kan brukes til å løse en rekke oppgaver. De kan trekke ut innsikt fra enorme datasett, og språkmodellene kan kombineres med bilde- og lydmodeller i store KI-tjenester som kan analysere og genere tekst, lyd og bilder. Disse KI-modellene krever enorme mengder data for å trenes og utvikles. Direktivet ble vedtatt i 2019, altså før dagens generative KI-tjenester var lansert og etablert i samfunnet. Direktivet nevner slik ikke generativ KI noe sted.

Dette medlem viser til at artikkel 3 og 4 regulerer tekst- og datautvinning, og hovedhensikten i disse artiklene er å gi fag- og forskningsmiljøer mulighet til å bruke data-korpus som de har, på en mest mulig effektiv måte for å hente ut informasjon, og fjerne rettslig usikkerhet rundt de forhold som omhandler å benytte teknologi som kartlegger og kopierer informasjon. En rekke rettighetshaverorganisasjoner uttrykker betydelig bekymring for regjeringens forslag til gjennomføring av bestemmelsene om tekst- og datautvinning. Flere peker på at opphavsrettens grunnleggende utgangspunkt om kontroll og samtykke før bruk svekkes når ansvaret for å reservere seg flyttes til den enkelte opphaver.

Dette medlem mener at det ikke er dekning for departementets uttalelse i Prop. 41 LS (2025–2026) s. 36 pkt. 4.7.1 om at det «ikke lenger er tvil om» at trening av kunstig intelligens kan skje med hjemmel i artiklene 3 og 4. Hva som er omfattet av tekst- og datautvinning, skal tolkes i tråd med tretrinnstesten. Tekst- og datautvinning er et EU-autonomt begrep som etter sin natur ikke omfatter trening av generativ kunstig intelligens.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at lovbestemmelsene som implemen-

terer artikkel 3 og 4, må tolkes i samsvar med EU-retten. Rettsutviklingen i EU bør derfor følges tett, og eventuelle endringer må raskt implementeres.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at tretrinnstesten er et grunnleggende opphavsrettslig prinsipp som fremgår av blant annet opphavsrettsdirektivet artikkel 5. Dette medlem mener at lovforslaget slik det er lagt frem, bryter klart med samtlige vilkår. Den bruken som lovforslaget åpner for, kan omfatte store mengder vernet materiale og er ikke begrenset til særskilte og klart avgrensede tilfeller. En slik bruk kan også gripe inn i eksisterende utnyttelse av verk og prestasjoner, og slik kunne påføre urimelig skade på rettighetshavernes økonomiske eller ideelle interesser.

Dette medlem mener at man derfor ikke automatisk kan legge til grunn at en bruk av artikkel 3 og 4 på trening av generative KI-modeller er i samsvar med tretrinntesten. Dette er noe som må vurderes i lys av de faktiske og økonomiske konsekvensene slik de fremstår på tidspunktet for gjennomføring. Dette er også noe Europaparlamentet har reist spørsmål om, og det pågår ulike rettsaker i Europa som berører forståelsen av TDM-unntakene og bruken av opphavsrettslig beskyttet materiale ved utviklingen av generativ KI.

Dette medlem viser til at Norge derfor står i en annen situasjon enn mange EU-land fordi DSM-direktivet ennå ikke er gjennomført i norsk rett. En gjennomføring bør derfor skje innenfor rammene av EØS-retten, men den etterfølgende rettsutviklingen og erfaringene fra land som allerede har gjennomført direktivet, bør inngå i vurderingen av hvordan bestemmelsene skal gjennomføres i Norge. Det bør derfor foretas en vurdering av hvilket nasjonalt handlingsrom som foreligger før direktivet gjennomføres.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at digitalmarkedsdirektivet artikkel 3 og 4 må tolkes i samsvar med tretrinnstesten og den videre rettsutviklingen i EU.»

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en særskilt vurdering av konsekvensene av EUs pågående evaluering av digitalmarkedsdirektivet for norsk opphavsrett og regulering av generativ kunstig intelligens.»

Et fjerde flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti, viser til at flere høringsinstanser tar til orde for at reservasjonsretten må være reell, effektiv og praktisk håndhevbar og mener at reservasjonsretten etter artikkel 4 må være praktisk gjennomførbar og enkel å håndheve.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at regjeringen derfor må sikre at rettighetshavere gis reelle og praktisk gjennomførbare muligheter til å reservere seg mot bruk av egne verk til tekst- og datautvinning, herunder gjennom standardiserte tekniske løsninger som gjør reservasjonsretten enkel å bruke. Effektiv håndheving forutsetter transparens om treningsmateriale og datakilder. Det er i dag svært krevende for den enkelte kunstner som selv skal bære kostnadene og risikoen med å avdekke og forfølge mulig urettmessig bruk. En reservasjon må derfor ses i sammenheng med effektive løsninger for innsyn og informasjon om treningsmateriale, felles registreringsordninger, kollektive håndhevingsmekanismer og lisensieringsordninger.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne mener det ikke bør stilles strengere krav til hvordan reservasjonen skal utøves. Regjeringen bør utrede teknologinøytrale løsninger for registering og dokumentasjon av reservasjoner, tilstrekkelig transparens om treningsmateriale og kollektive lisensierings- og vederlagsordninger. Utredningen bør også omfatte behovet for vern mot KI-genererte etterligninger av kunstneres stemmer, fremføringer og andre særpregede uttrykk.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at hva som regnes som hensiktsmessig metode for reservasjon, må vurderes i lys av teknologisk utvikling, retningslinjer fra EU-kommisjonen og rettspraksis.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne merker seg at et bredt spekter av kunst-, forfatter-, journalist- og medieorganisasjoner i høringsinnspillene er samstemte om og argumenterer godt for at det ikke bør være mulig å trene KI-modeller på materiale som er beskyttet av opphavsrett, uten at det er gitt samtykke, lisens eller vederlag. EUs DSM-direktiv ble vedtatt før generativ KI gjorde sitt inntog, og derfor er det viktig at unntakene for tekst- og datautvinning ikke uten videre blir forstått som hjemmel for å drive med trening av KI.

Disse medlemmer vektlegger at organisasjonene som representerer kreative og skapende aktører i samfunnet, peker på at reservasjonsretten ikke gir reell kontroll over bruk av verkene deres til trening av KI-modeller. Flere instanser peker på at departementet overvurderer hvor effektiv reservasjonsretten faktisk er. For individuelle opphavere er det i praksis svært vanske-

lig å skulle håndheve slike reservasjoner overfor globale KI-selskap.

Disse medlemmer merker seg også høringsinnspill som tar til orde for at nye §§ 50 e og 50 f i åndsverkloven inntar et presiserende ledd om at bestemmelsene ikke skal omfatte trening av språkmodeller på beskyttede verk. De viser til at trening av språkmodeller strider med tretrinnstesten og unntakene i artikkel 3 og 4, og skal slik ikke åpne for trening av språkmodeller. Samtidig bes det om at muligheten for å opprette avtalelisens for bruk av vernede verk i trening av for eksempel språkmodeller for å kunne sikre en rimelig balanse mellom opphavere og tek-gigantene i tråd med direktivets formål.

Disse medlemmer fremmer på bakgrunn av dette følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at rettighetshavere gis reelle og praktisk gjennomførbare muligheter til å reservere seg mot bruk av egne verk til tekst- og datautvinning.»

«Stortinget ber regjeringen etablere krav til dokumentasjon, sporbarhet og etterprøvbarhet som gjør det mulig for rettighetshavere å avdekke og håndheve brudd på opphavsrett knyttet til trening og bruk av generative KI-systemer.»

«Stortinget ber regjeringen aktivt følge og påvirke den videre utviklingen av EUs regelverk om opphavsrett og kunstig intelligens for å sikre reelle muligheter for reservasjon, lisensiering og kompensasjon til rettighetshavere.»

«Stortinget ber regjeringen om å nedsette et utvalg som kan vurdere opphavsrettslige utfordringer knyttet til kunstig intelligens.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser for øvrig til representantforslaget og forslag under punkt 3.15.

3.3 Bruk av verk i undervisningsøyemed

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet støtter å fjerne klasseromsregelen for bruk av verk i undervisningsvirksomhet.

Disse medlemmer viser til høringsinnspill fra Norwaco om å samle relevante avtalelisensbestemmelser for undervisningsvirksomhet i § 46 og mener dette vil være hensiktsmessig da det vil gi skolene mulighet til å overføre audiovisuelle verk i grenseoverskridende undervisning slik digitalmarkedsdirektivet krever.

Disse medlemmer viser videre til at flere andre nordiske land har innført prinsippet om avtaleforrang for undervisningsunntaket. Et slikt prinsipp innebærer at kollektivt fremforhandlede avtaler mellom rettighetshavere og brukere kan gis forrang framfor den lovbestemte adgangen til bruk av verk til illustrasjonsformål i undervisning.

Disse medlemmer viser til omtale i proposisjonen og at regjeringen ikke foreslår å innføre prinsippet om avtaleforrang på nåværende tidspunkt, da dette må utredes nærmere. Regjeringen foreslår derfor å videreføre forslaget fra høringsnotatet om å gjøre enkelte endringer i åndsverkloven § 43, slik at de obligatoriske kravene i artikkel 5 gjennomføres, men uten å ta inn en generell regel om at avtaler skal ha forrang.

Disse medlemmer viser til at de nordiske landene har en sterk tradisjon for kollektivt forhandlede rettighetsavtaler og støtter at regjeringen vil komme tilbake til en gjennomgang av undervisningsbestemmelsene når digitalmarkedsdirektivet er gjennomført. Disse medlemmer forutsetter at man i denne helhetlige gjennomgangen av undervisningsbestemmelsene også vurderer innføring av avtaleforrang.

Medlemene i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet Dei Grøne meiner det er viktig at skaparane av verk som blir nytta til undervisingsføremål, får vederlag.

Desse medlemene merker seg at departementet skildrar den konkrete EU-rettslege vurderinga som må erstatta klasseromsregelen, som «krevende juridiske vurderinger» for den enkelte undervisningsinstitusjonen. Denne vurderinga må i praksis gjerast av lærarar, skoleleiarar, bibliotekarar og andre tilsette i skolen.

Desse medlemene legg vekt på at eit regelverk som skal etterlevast i det daglege av eit stort antal ikkjejuristar, må vera så enkelt og føreseieleg som mogleg.

Desse medlemene vil samtidig understreka at opphavarar og andre rettshavarar skal ha rimeleg vederlag for bruk av verk også i undervisingssektoren. Desse medlemene meiner Noreg sin avtalelisensmodell har vist at det er mogleg å både ta omsyn til tilgang og samtidig til vederlag. Målet må vera eit regelverk som både gir brei tilgang på ressursar i undervising og tilstrekkeleg økonomisk grunnlag for skaparane av innhaldet.

3.4 Bevaring av kulturarv

Fleirtalet i komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, Høgre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet Dei Grøne, meiner i likskap med fleire av høyringsinstansane at det er viktig at regelverket ikkje står i vegen for at bibliotek, arkiv og museum kan digitalisera, analysera og ta vare på materiell som ein del av sitt viktige samfunnsoppdrag. Samtidig er det for fleirtalet viktig å understreka, som mange aktørar peikar på i høyringa, at restriksjonane

må vera tydelege, slik at det ikkje blir ein bakveg for vederlagsfri trening av kommersielle språkmodellar. Skiljet mellom kulturarv (og forsking) på den eine sida og tekst- og datautvinning til andre føremål (inkludert kommersielle føremål) på den andre sida må vera svært tydeleg.

3.5 Felles bestemmelser for de nye avgrensningsbestemmelsene

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Høyre og Sosialistisk Venstreparti, viser til at tretrinnstesten er en grunnleggende begrensning for opphavsrettslige unntak som følger av Bernkonvensjonen, TRIPS-avtalen, WIPO-traktatene og opphavsrettsdirektivet. Tretrinnstesten skal sikre at opphavsrettslige unntak bare kan innføres dersom de gjelder særskilte tilfeller, ikke undergraver den normale utnyttelsen av verkene, og ikke urimelig skader rettighetshavernes legitime interesser.

Flertallet viser til at da digitalmarkedsdirektivet ble vedtatt i 2019, la EU-lovgiver til grunn at de nye unntakene skulle underlegges tretrinnstesten gjennom artikkel 7 nr. 2. Flertallet legger derfor til grunn at digitalmarkedsdirektivets unntaksbestemmelser skal tolkes i samsvar med tretrinnstesten.

Flertallet mener samtidig at den teknologiske utviklingen som har skjedd siden direktivet ble vedtatt i 2019, og særlig fremveksten av generative KI-systemer og storskala kommersiell datautvinning, reiser nye spørsmål om hvordan unntakene påvirker den normale utnyttelsen av verk og rettighetshavernes interesser. Flertallet viser til at en rekke høringsinnspill fremhever det samme.

Flertallet merker seg også at rettstilstanden knyttet til bruk av opphavsrettslig beskyttet materiale til trening av KI-modeller fortsatt er under utvikling i Europa, blant annet gjennom pågående rettsprosesser for EU-domstolen.

Flertallet ber derfor regjeringen følge denne utviklingen nøye og vurdere om unntakene fortsatt gir en rimelig balanse mellom innovasjon og opphavernes legitime interesser i tråd med tretrinnstesten.

3.6 Billedkunst som ikke er vernet av opphavsrett

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne viser til høringsinnspill som peker på nødvendigheten av at unntakene fra direktivet ikke må være mer omfattende enn det som er strengt nødvendig. Det vises til at gjennomføringen av artikkel 14 bør begrenses til å gjelde reproduksjoner av todimensjonale verk innen billedkunsten, som har falt i det fri, men mindre reproduksjonen oppfyller kravet til verkshøyde.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at gjennomføringen av digitalmarkedsdirektivet artikkel 14 må begrenses til å gjelde reproduksjoner av todimensjonale verk som har falt i det fri, med mindre reproduksjonen oppfyller kravet til verkshøyde.»

3.7 Vern av pressepublikasjoner

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Miljøpartiet De Grønne støtter den nye eneretten for utgivere av pressepublikasjoner og forutsetter at vernet vil omfatte alle integrerte verkstyper og utøverprestasjoner, herunder illustrasjon, billedkunst og musikk.

Disse medlemmer viser til høringsinnspill fra MBL, som mener at unntaket for «enkeltord og svært korte utdrag» er for vidt og etterlyser en reell forhandlingsramme. Det vises til erfaringene fra andre europeiske land som bekrefter at eneretten ikke fungerer etter intensjon uten at utgiverretten samtidig suppleres med effektive forhandlingsmekanismer, som sørger for at tekselskapene faktisk kommer til forhandlingsbordet.

Disse medlemmer viser til proposisjonen der regjeringen understreker at de «vil følge erfaringene fra andre land tett og vil eventuelt vurdere ytterligere tiltak på et senere tidspunkt». Disse medlemmer mener derfor at det ved evaluering av rettigheten må vurderes et reelt forhandlingsrammeverk for norske utgivere.

3.8 Opphavsrettslig ansvar for tilbydere av nettbaserte innholdsdelingstjenester («plattformansvaret»)

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet har lenge vært opptatt av å tette «verdigapet» knyttet til brukeropplastet innhold, altså det tapet rettighetshavere påføres når store innholdsdelingsplattformer gjør andres verk tilgjengelig uten å ha klarert rettighetene på forhånd.

Disse medlemmer mener det er svært positivt at dette hullet nå tettes, da dette vil sikre at opphavere faktisk får betalt når deres verk deles på internett. Disse medlemmer støtter at lovforslaget tydeliggjør plattformenes selvstendige opphavsrettslige ansvar, og at det som utgangspunkt må innhentes tillatelse for bruk av vernede prestasjoner.

Disse medlemmer registrerer samtidig at flere høringsinstanser har uttrykt bekymring for om verdiene som skapes gjennom lisensiering etter artikkel 17, i

tilstrekkelig grad vil komme opphavere og utøvende kunstnere til gode.

Disse medlemmer deler målet fra høringsinnspillene om at verdiskapingen i størst mulig grad skal tilfalle dem som har skapt innholdet, og ber regjeringen følge utviklingen nøye og raskt gjennomføre eventuelle justeringer og tiltak fra EU-lovgiver.

3.9 Ny ordning for vederlagsjustering

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet støtter at det innføres en ny ordning for vederlagsjustering. Disse medlemmer viser til at opphavere og utøvende kunstnere ofte befinner seg i en svakere forhandlingsposisjon enn de aktørene som kommersialiserer rettighetene.

Dersom et verk senere genererer vesentlig høyere inntekter enn det som kunne forutses da avtalen ble inngått, mener disse medlemmer det er rimelig at opphaveren gis adgang til å kreve et ytterligere vederlag.

Disse medlemmer mener bestemmelsen bidrar til en mer balansert verdiskaping i kultursektoren, samtidig som terskelen for vederlagsjustering skal være avgrenset til tilfeller der det opprinnelige vederlaget fremstår som uforholdsmessig lavt sammenlignet med erververens inntekter.

Disse medlemmer støtter at investeringer, risikofordeling og praksisen for vederlag i den aktuelle sektoren kan inngå i den konkrete vurderingen av om vederlaget er uforholdsmessig.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ber regjeringen merke seg at økonomisk risiko og investeringer bør inngå i vurderingen av om et avtalt vederlag er uforholdsmessig lavt. Det vil være produsentene som bærer den økonomiske risikoen for prosjektene, og det bør derfor legges til grunn en tolkning hvor investeringer og risiko hensyntas i vurderingen av om det avtalte vederlaget til opphaver er uforholdsmessig lavt hensett til produsentens inntekter for bruken av verket.

3.10 Opplysningsplikt om bruk av rettigheter

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Høyre, støtter NRKs høringsinnspill om at opplysningsplikten skal være knyttet til opplysninger som har betydning for vederlag, det vil si der erververen har hatt inntekter fra bruk av verket.

Flertallet støtter også særregelen for audiovisuelle produksjoner, der den automatiske rapporteringsplikten begrenses til produksjonens hovedbidragsytere og rapportering kan skje for produksjonen som helhet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Kunstnernettverket i høringsrunden peker på at mange kunstnere i dag har vanskeligheter med å få tilgang til informasjon om utnyttelse av verk og tilhørende inntekter. Disse medlemmer støtter behovet for å styrke retten til slik informasjon.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne merker seg høringssvar fra blant annet NRK, som viser til at opplysningsplikten potensielt vil kunne innebære en administrativ byrde for produsenter av medieinnhold, og at de mener at lovbestemmelsen derfor ikke må føre til en unødvendig rapporteringsforpliktelse. Det pekes også på at det ikke anbefales å innføre en obligatorisk alternativ tvisteløsningsordning for tvister om rimelig vederlag.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at forslaget følger direktivets krav om at en tvisteløsning skal være frivillig.

3.11 Rett til å tilbakekalle rettigheter ved manglende bruk

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne, registrerer at flere organisasjoner på opphaversiden har lagt stor vekt på bestemmelsen om tilbakekallingsrett.

Flertallet viser til innspill som har pekt på at rettigheter i enkelte tilfeller kan bli liggende bundet hos kommersielle aktører uten at verkene faktisk utnyttes. Muligheten til å kreve rettigheter tilbakeført kan bidra til at flere verk tas i bruk og kommer publikum til gode. Flertallet mener samtidig at bestemmelsen må praktiseres på en måte som ivaretar nødvendig kontraktsforutsigbarhet og investeringsvilje hos forlag, produsenter og andre kommersielle aktører.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne viser til høringsinnspill om at en omfattende og generell rett til tilbakekalling av rettigheter ved manglende bruk vil kunne ramme markedet for audiovisuelle produksjoner, noe som vil kunne skape uforutsigbarhet for produsenter. Samtidig i de tilfeller der rettigheter kan trekkes tilbake, er det positivt at det kan avtales at forhåndsbetalte honorarer for rettighetene skal tilbakebetales, som foreslått i § 74 femte ledd, da dette anses å være i tråd med bransjepraksis.

3.12 Alternativ tvisteløsningsordning

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne viser til betydningen av effektive tvisteløsningsmekanismer for opphavere og utøvende kunstnere. Det bør vurderes hvordan den foreslåtte tvisteløsningsordningen og Opphavsrettsnemndas kompetanse kan ivareta framtidige tvister knyttet til lisensiering, vederlag og bruk av opphavsrettsbeskyttet materiale ved utvikling og trening av generative KI-systemer. Bestemmelsene som gjennomfører artikkel 21, understreker betydningen av reelle og tilgjengelige mekanismer for tvisteløsning dersom opphavere skal kunne gjøre sine rettigheter gjeldende i praksis.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere behovet for effektive tvisteløsningsmekanismer knyttet til lisensiering, vederlag og bruk av opphavsrettsbeskyttet materiale ved utvikling og trening av generative KI-systemer.»

3.13 Andre endringer i åndsverkloven

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne viser til RAAP-dommen om vederlagsrett etter § 21 for rettighetshavere utenfor EØS, og at det fortsatt er uklart hvilke konsekvenser denne vil få for Norge. I dag forvaltes slike midler av Fond for utøvende kunstnere (FFUK) til tilskuddsordninger som bygger opp om norske utøvende kunstnere. Hverken norske myndigheter eller amerikanske myndigheter har i dag konvensjonsrettslig plikt til å sende penger tilbake til respektive land.

Disse medlemmer viser til at om norsk regelverk må tilpasses dommen i RAAP-saken, vil den vesentlige konsekvens være at midlene som i dag går til FFUK, i stedet overføres til amerikanske musikkprodusenter og eventuelt også utøvende kunstnere, uten tilsvarende rettigheter i retur.

Disse medlemmer viser videre til at en juridisk utredning innhentet fra Kultur- og likestillingsdepartementet viser at Norge kan anvende prinsippet om materiell gjensidighet og dermed opprettholde FFUK-ordningen. En annen juridisk utredning bestilt av de internasjonale plateselskapene, via IFPI, mener at vederlag heretter må utbetales til amerikanske rettighetshavere.

Disse medlemmer støtter regjeringens vurdering om at den gjeldende FFUK-ordningen kan videreføres, og at vederlagsretten i åndsverkloven § 21 ikke omfatter amerikanske rettighetshavere utover Norges forpliktelser etter Romakonvensjonen og WPPT.

3.14 Andre endringer

Fleirtalet i komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, Høgre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet Dei Grøne, meiner det er viktig at utøvande kunstnarar har ein lovbeskytta rett til rimeleg og uoverdrageleg vederlag for offentleg bruk av lydopptak. Difor er det for fleirtalet viktig at åndsverkloven § 21 ikkje blir praktisert på ein måte som kan opna for at buy-out blir normal praksis, at utøvarar kan bli pressa til å seia frå seg framtidige vederlag og at plateselskap kjøper opp framtidige Gramo-inntekter og Gramo-modellen blir svekt. På dette grunnlag vil fleirtalet understreka at prinsippet om at utøvarar skal ha ein uoverdrageleg rett til rimeleg vederlag, må oppretthaldast og at avkall ikkje kan vera grunnlag for at andre overtek vederlagsretten.

Fleirtalet støttar opp om fleire av høyringsinstansane som fastheld at vederlagsretten etter åndsverkloven § 21 skal forvaltast kollektivt, og at vederlagskrav berre skal gjerast gjeldande gjennom organisasjonar godkjende av departementet, slik som Gramo og Norwaco. Dette er særleg viktig å vera tydeleg om når det gjeld tilhøvet mellom avkall og direkteklarering, tilgangen til å overdra eller tileigna seg vederlagsretten og tilhøvet til tydelege krav i lova om kollektiv oppkrevjing.

Fleirtalet viser til lang og fast praksis med at retten til vederlag etter åndsverkloven § 21 for utøvande kunstnarar har tilkome kunstnarane sjølve og ikkje har vore overdregne til andre. Presiseringa i § 21 femte ledd om tilgang til å gi avkall endrar ikkje dette. Avkall inneber at det ikkje blir krevd vederlag for bruken. Avkall kan ikkje vera grunnlag for at andre tek over vederlagsretten. Utsegna i proposisjonen om at rettshavar kan «selge alle rettigheter» gjeld ikkje denne retten. Fleirtalet understrekar at vederlagskrav etter § 21 framleis må gjerast gjeldande overfor dei vederlagspliktige gjennom godkjend oppkrevjings- og fordelingsorganisasjon, jf. § 21 andre ledd tredje punktum.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til departementets forslag om å presisere adgangen til å gi avkall på vederlagsretten etter åndsverkloven § 21, og til at dette kan åpne for alternative former for klarering av bruk av lydopptak, herunder direktelisensiering. Disse medlemmer vil understreke at når denne type ordninger innføres, må de utformes på en måte som ivaretar de utøvende kunstnernes og produsentenes økonomiske interesser på en trygg måte. Den lovbestemte vederlagsretten og den kollektive innkrevingen og fordelingen av vederlag har en viktig funksjon ved å sikre at rettighetshavere får betaling når lydopptakene deres brukes offentlig eller overføres til allmennheten.

Det er derfor viktig at endringer i adgangen til direktelisensiering ikke svekker den kollektive ordningens funksjon.

Disse medlemmer mener at utviklingen innen generativ kunstig intelligens reiser viktige spørsmål om hvordan opphavsretten skal ivaretas i praksis. Disse medlemmer mener det bør vurderes hvordan åpenhet om treningsdata og praktiske lisensieringsordninger kan bidra til at rettighetshavere får bedre mulighet til å håndheve sine rettigheter og motta vederlag når deres verk utnyttes kommersielt. Regelverket må være teknologinøytralt og forholdsmessig, og hensynet til rettighetshaverne må balanseres mot behovet for forskning, innovasjon og utvikling av nye digitale tjenester.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ønsker å presisere at adgangen til å gi avkall etter åndsverkloven § 21 femte ledd ikke skal innebære en adgang til å overdra eller la andre erverve den utøvende kunstnerens vederlagsrett.

3.15 Dokument 8:249 S (2025–2026)

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til merknader foran i innstillingen og fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til lovendringer som sikrer at bruk av opphavsrettsbeskyttet materiale til trening av kunstig intelligens krever samtykke fra rettighetshaver.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det stilles krav om full åpenhet fra KI-utviklere om hvilke data og verk som benyttes i trening av modeller.»

«Stortinget ber regjeringen utrede og etablere en nasjonal eller nordisk registerordning for verk brukt i KI-trening, i tråd med utviklingen i EU.»

«Stortinget ber regjeringen sikre rett til rimelig vederlag til opphavere når deres verk benyttes i KI-systemer, herunder utrede kollektive lisensieringsordninger.»

«Stortinget ber regjeringen utrede en reservasjonsrett for opphavere mot bruk av deres verk i KI-trening, og sikre at det etableres tekniske standarder og metadata-løsninger for dette i samarbeid med kultur- og medieorganisasjonene.»

«Stortinget ber regjeringen styrke håndheving og tilsyn, slik at brudd på opphavsrett i KI-sammenheng får reelle konsekvenser.»

«Stortinget ber regjeringen legge frem en strategi for kunstig intelligens og kultursektoren, med mål om å beskytte kunstnerisk arbeid og sikre bærekraftige inntektsmodeller.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det stilles krav om tydelig merking av KI-generert innhold i medier, kulturprodukter og kommersiell bruk for dette i samarbeid med kultur- og medieorganisasjonene.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet deler forslagsstillernes bekymring for hvordan den raske utviklingen av kunstig intelligens (KI), og særlig generative KI-systemer, påvirker opphavere og andre rettighetshavere. Disse medlemmer vil fremheve at utviklingen og bruken av KI-systemer er grensekryssende, noe som innebærer at utfordringer og eventuelle mangler ved regelverket ikke kan løses kun på nasjonalt nivå, men må løses i samarbeid med andre land.

Disse medlemmer viser til at dette er bakgrunnen for at regjeringen har lagt frem Prop. 41 LS (2025–2026) Endringer i åndsverkloven mv. der det foreslås gjennomføring av EUs digitalmarkedsdirektiv (EU) 2019/790 og nett- og videresendingsdirektivet (EU) 2019/789, herunder omfattende reguleringer av flere av de spørsmålene representantforslaget tar opp.

Disse medlemmer mener det er avgjørende at reguleringen må være teknologinøytral og i samsvar med Norges internasjonale forpliktelser, særlig etter EØS-avtalen. Disse medlemmer støtter derfor ikke forslagene.

3.15.1 Merknader til de enkelte forslagene i representantforslaget

Forslag 1

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet støtter behov for forutsigbare rammer for bruk av opphavsrettsbeskyttet materiale i KI-utvikling. Disse medlemmer støtter ikke forslaget, da et nasjonalt krav om samtykke for bruk av verk i KI-trening ikke vil være forenlig med de EØS-rettslige rammene Norge er bundet av.

Forslag 2

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet støtter intensjon om økt åpenhet om data, da dette er en forutsetning for effektiv håndheving av opphavsretten. Disse medlemmer viser til at krav til åpenhet om KI-systemers treningsdata reguleres gjennom EUs KI-forordning ((EU) 2024/1689), en forordning som fortsatt ikke er gjennomført i norsk rett, men der regjeringen nå arbeider med å utarbeide en lovproposisjon om en ny KI-lov. Disse medlemmer viser til at KI-forordningen allerede stiller krav til dokumen-

tasjon, risikohåndtering og transparens, særlig for generative og høyrisiko-systemer. Disse medlemmer mener eventuelle ytterligere krav til åpenhet bør utvikles i samspill med dette regelverket, for å sikre effektive, felles løsninger i EØS-området. Disse medlemmer forutsetter at regjeringen vil følge utviklingen tett og vurdere behovet for supplerende nasjonale tiltak dersom erfaringene tilsier det.

Forslag 3

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet mener at registerløsninger bør vurderes og utvikles som del av pågående prosesser i EU, der både KI-forordningen og oppfølgingen av digitalmarkedsdirektivet inngår i et bredere arbeid med transparens og ansvarlighet i KI-utvikling. Disse medlemmer tror ikke løsningen er å etablere en nasjonal eller nordisk ordning isolert fra dette arbeidet, og tror dette i stedet vil bidra til fragmentering og redusert effekt.

Forslag 4

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet er opptatt av at opphavere skal ha rimelig vederlag når deres verk brukes, også på nett og når de inngår i kommersiell KI-basert verdiskaping. Disse medlemmer viser til forslagene i Prop. 41 LS (2025–2026) og er opptatt av at løsninger må utvikles i dialog mellom rettighetshavere og brukere, og bygge på eksisterende rettslig grunnlag for kollektive avtaler, som bruk av generell avtalelisens.

Disse medlemmer vil fremheve det språkpolitiske perspektivet og er opptatt av å bevare språkene i landet. Disse medlemmer er opptatt av at teknologien fungerer best mulig på både bokmål, nynorsk og samisk og viser til statsbudsjettet for 2026 der Stortinget bevilget 45 mill. kroner til en vederlagsmodell fremforhandlet mellom Nasjonalbiblioteket og Kopinor. Vederlagsmodellen legger til rette for at Nasjonalbiblioteket kan bruke aviser i treningen av språkmodeller og at mediebedrifter og journalister får betalt for bruken. Avtalen som nå er inngått mellom disse partene, viser at det er mulig å forhandle om vederlag for bruk av verk i trening av KI.

Forslag 5

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at spørsmålet om reservasjonsrett er grundig vurdert i Prop. 41 LS (2025–2026) punkt 4.7.3.4.

Forslag 6

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til Prop. 41 LS (2025–2026) som styrker grunnlaget for håndheving gjennom bedre transparens, kontraktsregler og ansvarliggjøring av aktører i verdikjeden. Som det fremgår av statsrådens uttalelse i svarbrev, bør det vises til at sivilrettslig håndheving er åndsverklovens hovedspor.

Disse medlemmer viser også til EU-forordningen om kunstig intelligens ((EU) 2024/1689), som fastsetter regler for tilsyn med leverandører av KI-systemer, herunder krav til dokumentasjon og transparens. For leverandører av KI-modeller for allmenne formål stilles det særskilte krav om å utarbeide og gjøre tilgjengelig informasjon for tilsynsmyndighetene om utvikling og trening av modellene.

Forslag 7

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet mener hovedutfordringen ikke er manglende strategi, men at den teknologiske utviklingen skjer svært raskt. Disse medlemmer viser til regjeringens mål om å legge til rette for at kunstnere skal ha rimelig betaling for kunstnerisk arbeid, i tillegg til styrkede stipend- og vederlagsordninger og mer forutsigbare rammevilkår. Disse medlemmer støtter dette. Disse medlemmer viser også til at bruk av kunstig intelligens reiser sektorovergripende problemstillinger og frykter at en sektorspesifikk strategi heller vil kunne bidra til økt fragmentering.

Forslag 8

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet ønsker tydelig merking av KI-innhold og mener dette er viktig for tillit, åpenhet og et opplyst offentlig ordskifte. Disse medlemmer viser samtidig til at dette er et område hvor det er avgjørende med felles og gjennomførbare løsninger, særlig fordi det gjelder grensekryssende virksomhet. Disse medlemmer mener derfor at eventuelle krav til merking må ses i sammenheng med utviklingen av europeiske standarder, arbeidet med KI-regelverk i EU og eksisterende regulering av medier, markedsføring og forbrukerbeskyttelse.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at kunstig intelligens representerer store muligheter for innovasjon, verdiskaping og utvikling, men samtidig reiser viktige spørsmål om opphavsrett og rettighetshavernes mulighet til å få betalt for bruken av egne verk. Disse medlemmer mener at regelverket må håndheve opphavsrettighetene uten å etablere unødvendig byråkrati eller særnorske regler som kan svekke norsk konkurransekraft. Disse medlemmer mener at opphavsretten må ha reell betydning også i møte med kunstig intelligens. Rettighetshaverne må ha en praktisk mulighet til å reservere seg mot bruk av egne verk, og det må være mulig å inngå avtaler om bruk og vederlag.

Disse medlemmer mener at Norge bør følge utviklingen i EU tett og prioritere harmoniserte europeiske løsninger fremfor å etablere særnorske eller nordiske register- og kontrollordninger. Dette gjelder særlig

spørsmål om reservasjonsrett, metadata, transparens og merking av KI-generert innhold. Kravene må være teknologinøytrale, praktisk gjennomførbare og stå i forhold til formålet. Samtidig mener disse medlemmer at manglende transparens ikke må gjøre det umulig for rettighetshaverne å håndheve sine rettigheter. Brudd på opphavsretten skal kunne få reelle konsekvenser. Disse medlemmer viser til at flere av problemstillingene som reises i representantforslaget allerede er omfattet av forslagene i Prop. 41 LS (2025–2026) Endringer i åndsverkloven mv., som blant annet gjennomfører EUs digitalmarkedsdirektiv.

4. Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen sikre at rettighetshavere gis reelle og praktisk gjennomførbare muligheter til å reservere seg mot bruk av egne verk til tekst- og datautvinning.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen etablere krav til dokumentasjon, sporbarhet og etterprøvbarhet som gjør det mulig for rettighetshavere å avdekke og håndheve brudd på opphavsrett knyttet til trening og bruk av generative KI-systemer.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen aktivt følge og påvirke den videre utviklingen av EUs regelverk om opphavsrett og kunstig intelligens for å sikre reelle muligheter for reservasjon, lisensiering og kompensasjon til rettighetshavere.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen om å nedsette et utvalg som kan vurdere opphavsrettslige utfordringer knyttet til kunstig intelligens.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen sikre at gjennomføringen av digitalmarkedsdirektivet artikkel 14 må begrenses til å gjelde reproduksjoner av todimensjonale verk som har falt i det fri, med mindre reproduksjonen oppfyller kravet til verkshøyde.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen vurdere behovet for effektive tvisteløsningsmekanismer knyttet til lisensiering, vederlag og bruk av opphavsrettsbeskyttet materiale ved utvikling og trening av generative KI-systemer.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen sikre at digitalmarkedsdirektivet artikkel 3 og 4 må tolkes i samsvar med tretrinnstesten og den videre rettsutviklingen i EU.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en særskilt vurdering av konsekvensene av EUs pågående evaluering av digitalmarkedsdirektivet for norsk opphavsrett og regulering av generativ kunstig intelligens.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen fremme forslag til lovendringer som sikrer at bruk av opphavsrettsbeskyttet materiale til trening av kunstig intelligens krever samtykke fra rettighetshaver.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen sørge for at det stilles krav om full åpenhet fra KI-utviklere om hvilke data og verk som benyttes i trening av modeller.

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen utrede og etablere en nasjonal eller nordisk registerordning for verk brukt i KI-trening, i tråd med utviklingen i EU.

Forslag 12

Stortinget ber regjeringen sikre rett til rimelig vederlag til opphavere når deres verk benyttes i KI-systemer, herunder utrede kollektive lisensieringsordninger.

Forslag 13

Stortinget ber regjeringen utrede en reservasjonsrett for opphavere mot bruk av deres verk i KI-trening, og sikre at det etableres tekniske standarder og metadata-løsninger for dette i samarbeid med kultur- og medieorganisasjonene.

Forslag 14

Stortinget ber regjeringen styrke håndheving og tilsyn, slik at brudd på opphavsrett i KI-sammenheng får reelle konsekvenser.

Forslag 15

Stortinget ber regjeringen legge frem en strategi for kunstig intelligens og kultursektoren, med mål om å beskytte kunstnerisk arbeid og sikre bærekraftige inntektsmodeller.

Forslag 16

Stortinget ber regjeringen sørge for at det stilles krav om tydelig merking av KI-generert innhold i medier, kulturprodukter og kommersiell bruk for dette i samarbeid med kultur- og medieorganisasjonene.

5. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding A fremmes av en samlet komité.

Komiteens tilråding B fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Høyre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og dokumentet og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

A.

vedtak til lov

om endringer i åndsverkloven mv. (gjennomføring av nett- og videresendingsdirektivet og digitalmarkedsdirektivet)

I

I lov 15. juni 2018 nr. 40 om opphavsrett til åndsverk mv. gjøres følgende endringer:

§ 16 femte ledd skal lyde:

Bestemmelsene i § 3 første til tredje ledd, §§ 4, 5, 8 til 10, 25, 26, 29, 30, 33 til 36, 40, 43 til 55, *56 a til* 58, 62 til *70, 74* til 77 *og 86 til 86 d* gjelder tilsvarende.

§ 20 fjerde ledd skal lyde:

Bestemmelsene i § 3 første til tredje ledd, §§ 4, 9, 10, 26, 29, 30, 33 til 36, 40, 43 til 55, *56 a til 58, 62* til 66 *og 86 til 86 d* gjelder tilsvarende.

§ 21 femte ledd skal lyde:

Det som er bestemt i denne paragrafen, gjelder ikke for lydopptak som inngår i film, dersom den ellers vederlagspliktige bruk av lydopptaket allerede er klarert ved overføringen til filmen. *Det som er bestemt i denne paragrafen, er heller ikke til hinder for at rettighetshavere gir avkall på retten til vederlag.* For offentlig fremføring og overføring til allmennheten av lydopptak som ikke er vernet etter denne loven, gjelder lov 14. desember 1956 nr. 4 om avgift på offentlig framføring av utøvende kunstneres prestasjoner mv.

§ 22 første ledd skal lyde:

En kringkastingssending eller deler av den må ikke uten kringkastingsforetakets samtykke

a. opptas på innretning som kan gjengi den
b. *utsendes eller* videresendes til *allmennheten*
c. på annen måte i ervervsøyemed gjøres tilgjengelig for allmennheten.

§ 22 femte ledd skal lyde:

Bestemmelsene i §§ 4, 9, 10, 26, 29, 30, 33 til 36, § 40 første ledd bokstav a, §§ 43 til 45, *48 til 49 a, 50 d til 50 f,* 54, 55, 56 a, 58, 62 *til 65 a, § 65 b første til tredje ledd og §§ 86 til 86 d* gjelder tilsvarende.

§ 23 fjerde og femte ledd skal lyde:

Bestemmelsene *i §* 3 første og andre ledd, *§§* 4, 5, 8 til 10, 14, 25 til 38, 40, 43 til 58, 62 til 70, 72 til 75, *77, 86 til 86 d* og 105 gjelder tilsvarende for fotografiske bilder i samme utstrekning som de gjelder for fotografiske verk.

Bestemmelsen i første ledd gjelder ikke for ren avbildning av billedkunstverk med utløpt vernetid eller ren avbildning av fotografiske bilder.

Nåværende femte ledd blir nytt sjette ledd.

I kapittel 2 skal ny § 24 a lyde:

§ 24 a *Eneretten til pressepublikasjoner*

For nettbasert bruk utført av en tilbyder av en informasjonssamfunnstjeneste som nevnt i ehandelsloven § 1 andre ledd bokstav a har utgiveren av en pressepublikasjon enerett til å råde over publikasjonen ved å fremstille eksemplar av den og overføre den til allmennheten på en slik måte at den enkelte selv kan velge tid og sted for tilgang til publikasjonen.

Bestemmelsen i første ledd får ikke anvendelse på privat eller ikke-ervervsmessig bruk foretatt av enkeltbrukere, bruk av enkeltord eller svært korte utdrag fra en pressepublikasjon, og bruk av hyperlenker.

Med pressepublikasjon menes en samling bestående hovedsakelig av litterære verk av journalistisk art, som ikke utgis for vitenskapelige eller akademiske formål, og som

a. utgjør en enkeltstående enhet av et tidsskrift eller en regelmessig oppdatert publikasjon under en enkelt tittel,
b. har som formål å gi allmennheten opplysninger om nyheter eller andre tema, og
c. utgis, uavhengig av medietype, på initiativ fra en utgiver og under det redaksjonelle ansvaret og kontrollen til en redaktør i samme virksomhet som utgiveren.

Eneretten etter første ledd påvirker ikke rettigheter til verk og arbeider som inngår i en pressepublikasjon, og begrenser ikke rettighetshavernes rett til å bruke materialet uavhengig av publikasjonen det inngår i.

Dersom verk og arbeider inngår i en pressepublikasjon på grunnlag av en ikke-eksklusiv tillatelse til bruk, påvirker ikke eneretten etter første ledd rettighetene til

andre godkjente brukere. Verk og arbeider med utløpt vernetid som inngår i en pressepublikasjon, kan brukes uavhengig av eneretten.

Opphavere til verk som inngår i en pressepublikasjon, skal motta en passende andel av inntektene som utgiveren mottar for bruk av publikasjonen etter første ledd.

Eneretten til en pressepublikasjon varer i to år etter utløpet av året publikasjonen første gang ble utgitt.

Bestemmelsene i § 4 og kapittel 3 gjelder tilsvarende så langt de passer.

§ 27 første ledd andre punktum skal lyde:

Bestemmelsen gjelder bare der eksemplaret er overdratt innenfor EØS-området.

§ 43 skal lyde:

§ 43 *Fri bruk av verk ved undervisningsvirksomhet*

Et utgitt verk kan fremføres offentlig *ved undervisning*.

Et utgitt verk kan overføres til allmennheten *til illustrasjonsformål* ved undervisning. *Ved digital undervisning kan verket kun overføres i et sikkert digitalt miljø*. Har opphaveren overdratt eksemplar av et kunstverk eller fotografisk verk eller er slike verk offentliggjort, kan verket fremføres offentlig og overføres til allmennheten ved undervisning.

Første *og andre* ledd gjelder ikke for

a. filmverk
b. scenisk fremføring av sceneverk
c. overføring ved kringkasting
d. fremføring og overføring innen rammen av organisert konsertvirksomhet.

Ved ervervsmessig undervisning gjelder denne paragrafen heller ikke for

a. fremføring og overføring av databaser, eller
b. annen trådbunden eller trådløs overføring til *allmennheten*.

For bruk i egen undervisning kan lærere og elever gjøre opptak av sin egen fremføring av verk. Slike opptak kan ikke brukes til andre formål.

Departementet kan i forskrift bestemme at skoler og andre utdanningsinstitusjoner vederlagsfritt kan gjøre opptak av kringkastingssending for tidsforskutt bruk.

Det kan ikke avtales innskrenkninger i retten til bruk av verk etter denne paragrafen.

§ 46 skal lyde:

§ 46 *Avtalelisens for bruk av verk i undervisningsvirksomhet*

Til bruk i egen undervisningsvirksomhet kan det fremstilles eksemplar av utgitt verk, når betingelsene for avtalelisens etter § 63 første ledd er oppfylt eller eksemplarfremstillingen skjer etter tillatelse gitt av nemnd etter bestemmelsene i § *65 b* fjerde ledd. Det kan også gjøres opptak av kringkastingssending når betingelsene for avtalelisens etter § 63 første ledd er oppfylt. Dette gjelder likevel ikke der kringkastingssendingen består av filmverk som må oppfattes som også bestemt til annen bruk enn fremføring og overføring gjennom fjernsyn, med mindre det i sendingen bare er benyttet mindre deler av verket.

Avtalelisensen gjelder ikke dersom opphaveren overfor den kollektive forvaltningsorganisasjonen har nedlagt forbud mot slik bruk av verket eller det ellers er særlig grunn til å anta at opphaveren motsetter seg slik bruk.

Opptakssentral som er godkjent av departementet, kan til bruk i undervisningsvirksomhet gjøre opptak som nevnt i første ledd, når den oppfyller betingelsene for avtalelisens etter § 63 første ledd.

Eksemplar fremstilt med hjemmel i første og *tredje* ledd kan bare benyttes innenfor den undervisningsvirksomhet som omfattes av avtalen etter § 63.

Departementet kan gi forskrifter om oppbevaring og bruk av opptak etter første og *tredje* ledd.

§ 47 andre ledd skal lyde:

Avtalelisensen gjelder ikke dersom opphaveren overfor den kollektive forvaltningsorganisasjonen har nedlagt forbud mot slik bruk av verket eller det ellers er særlig grunn til å anta at opphaveren motsetter seg slik bruk.

Nåværende andre ledd blir nytt tredje ledd.

Ny § 49 a skal lyde:

§ 49 a *Bruk av verk som inngår i kulturarvinstitusjoners samlinger, men som ikke finnes i handelen*

Offentlig tilgjengelige bibliotek og museer, arkivinstitusjoner og bevaringsinstitusjoner med film- eller lydarkiv kan fremstille eksemplar av verk som inngår i egne samlinger, hvis det kan antas at verkene ikke finnes tilgjengelig i handelen. Eksemplarene kan gjøres tilgjengelig for allmennheten.

Bruk av verk etter første ledd kan skje når følgende vilkår er oppfylt:

a. det ikke finnes en organisasjon som kan inngå avtale om bruk etter § 50 a,
b. tilgjengeliggjøringen skjer via nettsteder som drives med et ikke-ervervsmessig formål,
c. bruken har et ikke-ervervsmessig formål og
d. kjente rettighetshavere navngis.

Første ledd gjelder ikke dersom opphaveren overfor kulturarvinstitusjonen har nedlagt forbud mot slik bruk av verket eller det ellers er særlig grunn til å anta at opphaveren motsetter seg slik bruk.

§ 50 nytt andre ledd skal lyde:

Avtalelisensen gjelder ikke dersom opphaveren overfor den kollektive forvaltningsorganisasjonen har nedlagt forbud mot slik bruk av verket eller det ellers er

særlig grunn til å anta at opphaveren motsetter seg slik bruk.

I kapittel 3 avsnitt IV skal nye §§ 50 a til 50 f lyde:

§ 50 a *Avtalelisens for bruk av verk som inngår i kulturarvinstitusjoners samlinger, men som ikke finnes i handelen*

Når betingelsene for avtalelisens etter 63 første ledd er oppfylt, kan offentlig tilgjengelige bibliotek og museer, arkivinstitusjoner og bevaringsinstitusjoner med film- eller lydarkiv fremstille eksemplar av verk som inngår i egne samlinger, og tilgjengeliggjøre slike verk for allmennheten til ikke-ervervsmessige formål, hvis det kan antas at verkene ikke finnes tilgjengelig i handelen.

Avtalelisensen gjelder ikke dersom opphaveren overfor den kollektive forvaltningsorganisasjonen har nedlagt forbud mot slik bruk av verket eller det ellers er særlig grunn til å anta at opphaveren motsetter seg slik bruk.

§ 50 b *Unntak fra avtalelisens for bruk av sett med verk som inngår i kulturarvinstitusjoners samlinger, men som ikke finnes i handelen*

Bestemmelsene i § 50 a gjelder ikke sett med verk som hovedsakelig består av verk med tilknytning til en stat utenfor EØS-området (tredjeland).

Et verk har tilknytning til en stat utenfor EØS-området når

a. det første gang ble utgitt i et tredjeland
b. det er kringkastet og den første sendingen har funnet sted i et tredjeland
c. det er et filmverk, og produsenten har sitt hovedsete eller er bosatt i et tredjeland, eller
d. opphaveren er statsborger i et tredjeland og det ikke kan fastslås at verket har en tilknytning som nevnt i bokstav a til c.

Første ledd gjelder likevel ikke hvis avtale etter § 50 a inngås med en kollektiv forvaltningsorganisasjon som på området representerer et betydelig antall opphavere i det berørte tredjelandet.

§ 50 c *Registrering av opplysninger om bruk av verk som ikke lenger er i handelen mv.*

Før et verk kan antas ikke lenger å være i handelen, må det i god tro gjøres en rimelig innsats for å undersøke om verket er tilgjengelig for allmennheten gjennom vanlige handelskanaler. Undersøkelsene foretas i de kilder som er relevante for den aktuelle verkstypen.

Opplysninger om bruk etter § 49 a eller inngåtte avtaler etter § 50 a og opphaverens adgang til å nedlegge forbud mot bruken skal formidles til Nasjonalbiblioteket minst seks måneder før bruken kan finne sted.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om gjennomføring og dokumentasjon av den rimelige innsatsen og bruk av verk som ikke lenger er i handelen, herunder om søkekilder, opplysningstiltak og dokumentasjon til Nasjonalbiblioteket.

§ 50 d *Definisjon av tekst- og datautvinning*

Med tekst- og datautvinning menes i §§ 50 e og 50 f enhver automatisert analytisk metode som brukes for å analysere tekst og data i digital form for å fremskaffe informasjon.

§ 50 e *Eksemplarfremstilling til tekst- og datautvinningsformål*

Den som har tilgang til et lovlig tilgjengelig verk, kan fremstille eksemplar av verket for tekst- og datautvinningsformål. Eksemplaret kan oppbevares så lenge det er nødvendig for å oppnå formålet.

Eksemplaret kan ikke brukes til andre formål enn tekst- og datautvinning.

Første ledd gjelder ikke hvis opphaveren på hensiktsmessig måte har forbeholdt seg retten til slik bruk av verket.

§ 50 f *Tekst- og datautvinning til forskningsformål*

Forskningsinstitusjoner og kulturarvinstitusjoner som har lovlig tilgang til et verk, kan fremstille og oppbevare eksemplar av verket for tekst- og datautvinning til forskningsformål. Dette gjelder likevel ikke for datamaskinprogrammer.

Eksemplaret kan ikke brukes til andre formål enn tekst- og datautvinning til forskningsformål, og det skal oppbevares på en sikker måte.

Første ledd er ikke til hinder for at opphaveren kan iverksette forholdsmessige tiltak for å sikre integritet og sikkerhet i nettverk og databaser som inneholder verk.

Det kan ikke avtales innskrenkninger i retten til bruk av verk etter første ledd.

§ 57 andre til fjerde ledd skal lyde:

Avtalelisensen gjelder heller ikke dersom opphaveren overfor *den kollektive forvaltningsorganisasjonen* har nedlagt forbud mot slik bruk av verket eller det ellers er særlig grunn til å anta at opphaveren motsetter seg slik bruk. Bestemmelsen i første punktum gjelder ikke for samtidig og uendret videresending av verk som lovlig inngår i kringkastingssending.

Opphaverens enerett til samtidig og uendret videresending av verk som lovlig inngår i kringkastingssending, kan bare utøves gjennom organisasjon som kan inngå avtale etter § 63. Det gjelder likevel ikke for kringkastingsforetaks rettigheter i sine sendinger. *Samtidig og uendret overføring av verk som lovlig inngår i kringkastingssending, skal anses som en videresending uavhengig av hvordan den som utfører den, mottar de programbærende signalene fra kringkastingsforetaket.*

Dersom et kringkastingsforetak overfører sine programbærende signaler til en signaldistributør uten at all-

mennheten får tilgang til dem, og bare signaldistributøren overfører signalene til allmennheten, skal kringkastingsforetaket og signaldistributøren anses for å delta i én enkelt overføring til allmennheten. Videresendingsreglene i tredje ledd første og andre punktum, jf. andre ledd andre punktum, gjelder tilsvarende.

Nåværende fjerde og femte ledd blir femte og nytt sjette ledd.

Kapittel 3 avsnitt IX skal lyde:

IX Nettbasert bruk av pressepublikasjoner

§ 62 *Avtalelisens for nettbasert bruk av pressepublikasjoner*

For nettbasert bruk kan en tilbyder av en informasjonssamfunnstjeneste gjøre en pressepublikasjon med verk som inngår i denne, tilgjengelig for allmennheten som nevnt i § 3 andre ledd bokstav d når betingelsene for avtalelisens etter § 63 første ledd er oppfylt. Det kan også fremstilles eksemplar som er nødvendig for slik tilgjengeliggjøring.

Avtalelisensen gjelder ikke dersom utgiveren eller en opphaver til et verk som inngår i pressepublikasjonen, overfor den kollektive forvaltningsorganisasjonen har nedlagt forbud mot slik bruk eller det ellers er særlig grunn til å anta at utgiveren eller opphaveren motsetter seg slik bruk.

Kapittel 3 nåværende avsnitt IX blir nytt avsnitt X og skal lyde:

X Felles bestemmelser om avtalelisens

§ 63 *Vilkår for bruk av verk ved avtalelisens*

Når det foreligger avtale om bruk av verk som nevnt i §§ 46, 47, *50, 50 a, 57 eller 62*, som er inngått av organisasjon som oppfyller kravene i tredje ledd, *og dersom kravene i fjerde ledd også er oppfylt,* har bruker som omfattes av avtalen rett til å bruke verk av opphavere som ikke representeres av organisasjonen (avtalelisens). Dette gjelder bare bruk på samme område, på samme måte og for verk av samme art som avtalen omfatter, og bare for bruk som skjer i samsvar med det avtalen fastsetter. Bestemmelsen gjelder ikke for kringkastingsforetaks rettigheter i sine sendinger.

Avtalelisens kan også anvendes i tilfeller som ikke omfattes av paragrafene som er nevnt i første ledd, når en bruker på et nærmere avgrenset område har inngått avtale med *en kollektiv forvaltningsorganisasjon* som nevnt i tredje ledd om bruk av offentliggjorte verk (generell avtalelisens). Dette gjelder likevel ikke for verk der opphaveren overfor *den kollektive forvaltningsorganisasjonen* har nedlagt forbud mot bruk av verket, eller det ellers er særlig grunn til å anta at opphaveren motsetter seg bruk av verket.

For avtalelisens etter første og andre ledd må avtalen inngås av en *kollektiv forvaltningsorganisasjon som nevnt i lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett mv. § 3 bokstav a* som er godkjent av Patentstyret på grunnlag av at den på området representerer et betydelig antall opphavere til verk som brukes i Norge, og er egnet til å forvalte rettighetene på området. For bruk på nærmere angitte områder kan departementet i forskrift bestemme at den organisasjonen som godkjennes, må være en felles organisasjon for de berørte rettighetshavere. Godkjenning kan trekkes tilbake dersom organisasjonen ikke lenger oppfyller kravene i dette ledd eller andre særlige grunner tilsier det. Organisasjoner som er godkjent, plikter å melde fra til Patentstyret om forhold som kan ha betydning for godkjenningen, slik som endringer med hensyn til organisasjonens representativitet.

Avtalelisens kan bare benyttes dersom individuell klarering av rettighetene til den aktuelle bruken er så byrdefullt og upraktisk at det fremstår som lite sannsynlig at en avtale ellers ville blitt inngått. Dette gjelder likevel ikke ved obligatorisk kollektiv forvaltning etter § 57 tredje ledd første punktum og fjerde ledd andre punktum.

Klagenemnda for mediesaker (Medieklagenemnda) er klageinstans for enkeltvedtak fattet av Patentstyret etter tredje ledd. Søksmål kan bare reises hvis klageretten har blitt brukt og Medieklagenemnda har avgjort klagen. Søksmål rettes mot staten ved Klagenemnda for mediesaker.

Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om kontroll med organisasjoner og fond som mottar vederlag til videre fordeling.

§ 64 *Vederlag for bruk av verk ved avtalelisens*

Ved bruk av verk etter § 63 er det som avtalen, *Opphavsrettsnemnda* eller organisasjonen som mottar vederlaget for bruken, bestemmer om innkreving og fordeling av vederlaget, bindende også for opphavere som ikke representeres av organisasjonen. Utenforstående opphavere skal ha samme rett som organiserte til å få del i midler og goder som utdeles fra eller som vesentlig er bekostet av vederlaget.

Uansett bestemmelsen i første ledd kan en utenforstående opphaver som sannsynliggjør at eget verk er brukt etter § 63, kreve at vederlag for dette skal utbetales til seg. Kravet må fremsettes innen tre år etter utløpet av det året bruken fant sted, og kan bare rettes mot den organisasjonen som i medhold av § 63 har innkrevd vederlag. Vederlagets størrelse kan hver av partene kreve fastsatt etter regler som departementet gir i forskrift.

Kapittel 3 nytt avsnitt XI skal lyde:

XI Felles bestemmelser om tvisteløsning og mekling mv.

§ 65 *Opphavsrettsnemnda*

Opphavsrettsnemnda oppnevnes av sorenskriveren i Oslo tingrett. Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om nemndas virksomhet, herunder om sammensetning, *organisering og saksbehandling samt regler om bevis og partenes opplysningsplikt, og om ileggelse av sakskostnader mellom partene og kostnader ved nemndsbehandlingen.*

Departementet kan ikke instruere nemnda i saksbehandlingen eller innholdet i avgjørelsene, verken generelt eller i den enkelte saken, eller omgjøre nemndas avgjørelser. Nemndas avgjørelser er endelige og kan ikke påklages.

Fristen for å reise søksmål om gyldigheten av nemndas avgjørelse er én måned fra underretning om avgjørelsen er mottatt. Søksmål skal rettes mot staten ved Opphavsrettsnemnda.

Fristen for å reise søksmål om den underliggende tvisten som nemnda har realitetsbehandlet, er én måned fra underretning om avgjørelsen er mottatt. Dersom det er reist søksmål etter tredje ledd og avgjørelsen blir funnet gyldig ved rettskraftig dom, er fristen for å reise søksmål om tvisten én måned fra dommen er blitt rettskraftig. Søksmål skal rettes mot motparten i tvisten som var til behandling i nemnda. Retten kan prøve alle sider av saken.

Dersom søksmål ikke er reist etter tredje eller fjerde ledd, har nemndas avgjørelse samme virkning som en rettskraftig dom og kan fullbyrdes etter reglene for dommer. Det samme gjelder dersom det er reist søksmål etter tredje ledd og avgjørelsen blir funnet gyldig ved rettskraftig dom, uten at det reises etterfølgende søksmål om den underliggende tvisten etter fjerde ledd.

§ 65 a *Tvisteløsning ved tvangslisens*

Tvist om vederlag etter §§ 21, 36, 37, 44, 45 og 56 kan enhver av partene bringe inn for *Opphavsrettsnemnda*, som kan fastsette vederlaget på bindende måte.

Departementet kan i *forskrift gi* regler om at vederlagspliktige som unnlater å betale vederlag, etter begjæring fra den berettigede part, med bindende virkning kan forbys fortsatt bruk.

§ 65 b *Tvisteløsning ved avtalelisens*

Kommer avtale etter §§ 46, 47, *50, 50 a, 57 og 62* ikke i stand, kan hver av partene kreve mekling etter regler som departementet gir i forskrift. Er partene enige om det, kan tillatelse til og vilkår for bruken fastsettes av *Opphavsrettsnemnda*. *Fastsettelsen* får samme virkning som avtale etter § 63 første ledd.

Er partene i avtaler etter §§ 46, 47, *50, 50 a, 57 og 62* enige om det, kan tvist om tolkningen av avtalen på bindende måte avgjøres av *Opphavsrettsnemnda*.

Kommer avtale med kringkastingsforetak om adgang til å gjøre opptak av foretakets sendinger for slik bruk som omfattes av §§ 46 eller 47 ikke i stand, gjelder bestemmelsen i første ledd første og andre punktum tilsvarende. Ved tvist om tolkning av slik avtale får bestemmelsen i andre ledd tilsvarende anvendelse.

Kommer avtale etter § 46 ikke i stand etter at mekling etter første ledd er gjennomført, kan hver av partene kreve at tillatelse til og vilkår for eksemplarfremstilling etter § 46 på bindende måte avgjøres av *Opphavsrettsnemnda*. *Nemndsavgjørelsen* får samme virkning som avtale etter § 63 første *ledd*.

§ 65 c *Tvisteløsning ved krav om rimelig vederlag ved overdragelse av opphavsrett*

Tvist om størrelsen på vederlag og vederlagsjustering etter § 69 kan dersom partene er enige om det, bringes inn for Opphavsrettsnemnda, som kan fastsette vederlaget på bindende måte.

Dersom partene er enige om det, kan Opphavsrettsnemnda mekle i forhandlinger om vederlag etter § 69 første ledd.

Adgangen etter første ledd til å velge om tvist om vederlagsjustering skal bringes inn for nemnda, kan ikke på forhånd fravikes til skade for opphaveren.

§ 65 d *Tvisteløsning ved opplysningsplikt om bruk av rettigheter*

Tvist om opplysningsplikt etter § 69 a kan dersom partene er enige om det, bringes inn for Opphavsrettsnemnda, som på bindende måte kan fastsette omfanget av plikten og pålegge utlevering av informasjon (informasjonspålegg).

Adgangen etter første ledd til å velge om tvist skal bringes inn for nemnda, kan ikke på forhånd fravikes til skade for opphaveren.

§ 65 e *Tvisteløsning ved klarering av rettigheter i audiovisuelle bestillingstjenester*

Dersom partene er enige om det, kan Opphavsrettsnemnda mekle i avtaleforhandlinger om bruk av verk i audiovisuelle bestillingstjenester som nevnt i § 3 andre ledd bokstav d.

§ 65 f *Tvisteløsning ved brukeropplastet innhold på nettbaserte innholdsdelingstjenester*

Tvist om hindring av tilgang til innhold etter §§ 86 a og 86 b kan av brukeren av den nettbaserte innholdsdelingstjenesten bringes inn for Opphavsrettsnemnda, som kan gi en skriftlig sakkyndig uttalelse i saken.

§ 66 *Organisasjoners søksmålsrett*

Organisasjon som kan inngå avtale etter § 63 første ledd kan, så lenge opphaveren ikke har motsatt seg det, kreve at det overfor bruker som ikke har inngått avtale som nevnt, ved dom nedlegges forbud etter § 78 mot ulovlig bruk av verk på en måte som omfattes av bestemmelsene i §§ 46, 47, *50, 50 a, 57 eller 62*. Det samme gjelder overfor bruker som er part i en avtale som nevnt og som unnlater å betale det avtalte vederlag.

Organisasjon som kan inngå avtale etter § 63 første ledd kan, så lenge opphaveren ikke har motsatt seg det, også reise krav etter bestemmelsene i §§ 81 og 82 overfor den som har foretatt ulovlig bruk som nevnt i første ledd. Har den som ulovlig har brukt et verk innfridd organisasjonens krav, kan opphaverens krav i anledning samme bruk bare rettes mot organisasjonen, som da plikter å betale hva opphaveren har krav på.

Organisasjon som kan inngå avtale etter § 63 første ledd kan, så lenge opphaveren ikke har motsatt seg det, anvende bestemmelsene i kapittel 6 om særskilte tiltak ved inngrep i opphavsrett m.m. på Internett, ved ulovlig bruk av verk som nevnt i første ledd første punktum i paragrafen her.

I kapittel 4 skal § 69 lyde:

§ 69 *Rett til rimelig vederlag ved overdragelse av opphavsrett*

Når en opphaver utenfor forbrukerforhold helt eller delvis overdrar rett til å råde over et åndsverk, har opphaveren krav på *vederlag fra erververen som er passende og forholdsmessig (rimelig vederlag)*.

Ved vurderingen av hva som utgjør et rimelig vederlag, skal det blant annet legges vekt på hvilke rettigheter som overdras, hva som er vanlig på området og de konkrete forhold som gjør seg gjeldende, herunder partenes forhandlingsstyrke og formålet med den avtalte bruk. Om overdragelsen gjelder bruk i ervervsvirksomhet, skal det også legges vekt på den sannsynlige verdi av overdragelsen. Vurderingen skal baseres på forholdene på *avtaletidspunktet, med mindre overdragelsen gjelder rett til å gjøre et verk tilgjengelig for allmennheten ved utleie av film eller lydopptak, hvor det i tillegg til momentene i første og andre punktum også kan legges vekt på utviklingen etter avtaletidspunktet.*

Dersom avtalt vederlag til opphaveren viser seg å være uforholdsmessig lavt sammenlignet med erververens inntekter fra bruken av verket, har opphaveren krav på ytterligere vederlag.

Bestemmelsen i tredje ledd får ikke anvendelse på avtaler inngått av en kollektiv forvaltningsorganisasjon eller en uavhengig forvaltningsenhet som nevnt i lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett mv. § 3 bokstav a og b. Det samme gjelder der opphaveren har en sammenlignbar rett til vederlagsjustering etter tariffavtale eller annen, kollektivt forhandlet avtale.

Bestemmelsene i denne paragrafen gjelder ikke for datamaskinprogrammer.

Bestemmelsene i denne paragrafen kan ikke fravikes til skade for opphaveren.

Ny § 69 a skal lyde:

§ 69 a *Opplysningsplikt om bruk av rettigheter*

Har en opphaver helt eller delvis overdratt rett til å råde over et åndsverk, skal erververen regelmessig og minst én gang i året gi opphaveren oppdaterte, relevante og uttømmende opplysninger om hvordan verket er brukt, omfanget av bruken, erververens inntekter fra bruken og skyldig vederlag. Ved vurderingen av opplysningspliktens omfang skal det legges vekt på de særlige forholdene i den enkelte sektor. Opplysningsplikten gjelder kun dersom erververen har hatt inntekter fra bruk av verket eller opphaverens vederlag avhenger av omfanget av bruken.

I tilfeller der den administrative byrden som følger av forpliktelsen i første ledd, vil bli uforholdsmessig sett hen til erververens inntekter fra bruken av verket, skal opplysningsplikten begrenses til den informasjonen som med rimelighet kan forventes.

Erververens opplysningsplikt gjelder ikke dersom bidraget fra opphaveren ikke er betydelig når hele verket tas i betraktning, med mindre opphaveren viser at vedkommende trenger opplysningene for å vurdere om det er grunnlag for krav om vederlagsjustering etter § 69 tredje ledd og anmoder om opplysningene til dette formålet.

Dersom erververen har gitt en tredjepart tillatelse til å bruke verket og ikke har tilgang til alle opplysningene i første ledd, har opphaveren rett på opplysningene fra tredjeparten. Erververen plikter å informere opphaveren om tredjepartens identitet. Anmodning om opplysninger fra tredjeparten og oversendelse av slike opplysninger til opphaveren skal skje via erververen, med mindre særlige grunner taler mot det.

For audiovisuelle produksjoner gjelder opplysningsplikten etter første ledd overfor hovedbidragsytere. Øvrige bidragsytere i slike produksjoner omfattes av tredje ledd.

Bestemmelsene i denne paragrafen får ikke anvendelse på avtaler inngått av organisasjoner eller enheter som er omfattet av opplysningsplikten etter lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett mv. § 32.

Bestemmelsene i denne paragrafen gjelder ikke for datamaskinprogrammer.

Bestemmelsene i denne paragrafen kan ikke fravikes til skade for opphaveren.

§ 70 overskriften skal lyde:

Avregning og kontroll ved salgsavhengig vederlag

§ 73 andre ledd oppheves. Nåværende tredje ledd blir andre ledd.

§ 74 skal lyde:

§ 74 *Rett til å tilbakekalle rettigheter ved manglende bruk*

Har en opphaver overdratt en eksklusiv rett til å råde over et åndsverk, har opphaveren rett til helt eller delvis å tilbakekalle retten og beholde mottatt vederlag dersom

a. verket ikke er brukt innen rimelig tid fra overdragelsen
b. opphaveren deretter har sendt varsel om tilbakekalling og erververen ikke innen seks måneder fra varselet ble mottatt, har tatt i bruk verket, og
c. den manglende bruken ikke skyldes forhold på opphaverens side.

Hvis flere opphavere har rettigheter i verket, må alle opphaverne være enige om tilbakekalling.

Erververen plikter på begjæring fra opphaveren å gi ut de opplysninger som kreves for å ta stilling til om vilkårene for å tilbakekalle etter første ledd foreligger.

Bestemmelsene i denne paragrafen gjelder ikke for:

a. datamaskinprogrammer
b. audiovisuelle produksjoner og verk for bruk i slike produksjoner
c. verk som ikke kan brukes av opphaveren etter tilbakekalling uten å krenke forretningshemmeligheter, lojalitetsplikt eller konkurransebegrensninger
d. verk som er overdratt i arbeidsforhold.

Med unntak av retten til å beholde mottatt vederlag kan bestemmelsene i denne paragrafen ikke fravikes til skade for opphaveren. Bestemmelsene kan likevel fravikes dersom det følger av en kollektivt forhandlet avtale eller verket er overdratt i oppdragsforhold.

§ 79 første ledd skal lyde:

Den som begår inngrep i en annens rett eller på annen måte overtrer §§ 3, 5, 13, 16, 20 til *24 a*, 59, 60, 99 til 107 og § 108 *tredje* ledd, straffes med bøter eller fengsel inntil ett år. Det samme gjelder den som overtrer forbud nedlagt etter § *65 a* eller § 108, eller bestemmelser gitt av opphaver etter § 75 andre ledd. Det samme gjelder også den som innfører eksemplar av åndsverk eller av arbeider og opptak som nevnt i §§ 16, 20, 22, 23 og 24 i den hensikt å gjøre dem tilgjengelige for allmennheten, når eksemplarene er fremstilt utenfor landet under slike forhold at en tilsvarende fremstilling her i landet ville vært i strid med denne loven.

§ 80 første ledd skal lyde:

Den som begår grovt inngrep i en annens rett *etter* § 3 første og andre ledd, *§§* 5, 16, 20, 22 til *24 a*, straffes med bøter eller fengsel inntil tre år.

Kapittel 6 avsnitt I skal lyde:

I Nettbaserte innholdsdelingstjenester

§ 86 *Tjenestetilbydernes ansvar for brukeropplastet innhold*

En tilbyder av en nettbasert innholdsdelingstjeneste foretar en overføring til allmennheten når en bruker gjør verk tilgjengelig for allmennheten ved opplasting på tjenesten.

Dersom tjenestetilbyderen innhenter tillatelse til overføringen fra opphaveren, omfatter tillatelsen også brukerens opplasting. Dette gjelder ikke dersom brukeren har ervervsmessig formål eller brukerens aktivitet på tjenesten gir betydelige inntekter.

Med nettbasert innholdsdelingstjeneste menes en informasjonssamfunnstjeneste som nevnt i ehandelsloven § 1 andre ledd bokstav a, som har som et av sine hovedformål å lagre og gi allmennheten tilgang til en stor mengde vernede verk som lastes opp av tjenestens brukere, når tjenestetilbyderen organiserer og markedsfører innholdet med ervervsmessig formål.

§ 86 a *Ansvarsfrihet*

En tjenestetilbyder som ikke innhenter tillatelse til overføring etter § 86 første ledd, vil kunne holdes ansvarlig etter §§ 79 til 81, med mindre tilbyderen påviser at vedkommende

a. har gjort sitt beste for å innhente tillatelse
b. i samsvar med høy aktsomhetsstandard har gjort sitt beste for å hindre at verk som opphavere på forhånd har gitt tjenestetilbyderen relevante og nødvendige opplysninger om, blir lastet opp på tjenesten, og
c. etter å ha mottatt tilstrekkelig underbygd notifikasjon fra opphavere, uten ugrunnet opphold har hindret tilgangen til eller fjernet notifiserte verk fra tjenesten, og har gjort sitt beste for å hindre fremtidig opplasting av dem i samsvar med bokstav b.

Ved avgjørelsen av om tjenestetilbyderen har oppfylt forpliktelsene i første ledd, skal det foretas en forholdsmessighetsvurdering, hvor det blant annet skal tas hensyn til

a. tjenestens type, publikum og størrelse samt hvilke verkstyper som lastes opp av brukerne
b. tilgjengeligheten av egnede og effektive metoder og kostnadene for disse.

For tilbydere av tjenester som har vært allment tilgjengelige i EØS-området i mindre enn tre år, og som har en årsomsetning på under 10 millioner euro, gjelder kun vilkårene i første ledd bokstav a og c. Vilkåret i første ledd bokstav c om fremtidig opplasting gjelder likevel ikke, med mindre tjenesten i gjennomsnitt hadde mer enn fem millioner unike besøkende i måneden i det foregående kalenderåret.

§ 86 b *Beskyttelse av brukernes interesser*

Samarbeidet mellom tilbydere av nettbaserte innholdsdelingstjenester og opphavere om oppfyllelse av forpliktelsene i § 86 a første ledd skal ikke hindre tilgang til verk som lastes opp av brukere uten å gjøre inngrep i rettigheter etter denne loven.

Ved tilgjengeliggjøring av innhold på tjenester som nevnt i § 86 tredje ledd kan brukere benytte verk til karikatur, parodi eller pastisj, og etter avgrensningsbestemmelsene i kapittel 3.

Når tilgang til verk hindres, skal brukeren underrettes uten ugrunnet opphold.

Tjenestetilbydere skal i sine brukervilkår gi brukere informasjon om adgangen til å benytte verk etter denne paragrafen.

§ 86 c *Rett til informasjon*

En tjenestetilbyder skal på anmodning fra en opphaver eller bruker gi relevant informasjon om tiltakene tilbyderen iverksetter for å oppfylle forpliktelsene i § 86 a første ledd. Informasjonsplikten omfatter ikke forretningshemmeligheter.

Dersom det er inngått lisensavtale mellom en tjenestetilbyder og en opphaver om overføring etter § 86 første ledd, skal tilbyderen på anmodning gi opphaveren informasjon om bruken av verk som skjer med grunnlag i avtalen.

Når rapporteringsformat skal avgjøres, skal partene i størst mulig grad ta hensyn til frivillige bransjestandarder.

§ 86 d *Rutiner for klagebehandling*

En tjenestetilbyder skal ha effektive rutiner for å håndtere klager fra brukere når tilgang til verk de har lastet opp, hindres eller fjernes i medhold av § 86 a første ledd.

Berørte opphavere skal gis anledning til å uttale seg om klagen. Dersom en opphaver anmoder om at tilgangen ikke skal gjenopprettes, skal anmodningen være begrunnet.

Klager skal avgjøres uten ugrunnet opphold. Tilgangen skal gjenopprettes dersom opphavers anmodning ikke er tilstrekkelig begrunnet. Før det treffes beslutning om ikke å gjenopprette tilgangen, skal tilbyderen foreta en manuell vurdering av klagen.

Kapittel 6 nåværende avsnitt I blir avsnitt II, og overskriften skal lyde:

II Tilgang til abonnementsopplysninger

Kapittel 6 nåværende avsnitt II blir nytt avsnitt III.

§ 98 skal lyde:

§ 98 *Forholdet til tvisteloven*

Tvisteloven kapittel 1 til 3, §§ 4-1 og 4-7, § 9-6, kapittel 11 til 15, kapittel 16 unntatt §§ 16-1, 16-2, 16-8, 16-10 og §§ 16-15 til 16–19, kapittel 18, kapittel 19 unntatt §§ 19-11, 19-12 og § 19-13 første og andre ledd og kapittel 20 til 31 gjelder tilsvarende i saker om pålegg så langt de passer og ikke annet følger av §§ *88* til 98 i denne loven.

§ 100 første ledd skal lyde:

Rettighetshavere skal påse at den som har lovlig tilgang til et vernet verk, uten hinder av effektive tekniske beskyttelsessystemer kan gjøre bruk av verket, herunder fremstille nye eksemplar, i henhold til §§ 32 til 34, 40, 43, 45, 48, 49, *50 f,* 55, 56, 56 a og 58.

§ 100 fjerde ledd nytt andre punktum skal lyde:

Bestemmelsen i første punktum gjelder ikke for bruk etter § 43 andre ledd, § 49 og § 50 f.

§ 114 første og andre ledd skal lyde:

Kapittel 2 gjelder, med unntak av §§ *21 og 23 til 24 a, til* fordel for arbeid som er frembrakt av

a. norsk statsborger eller person som er bosatt her i riket
b. selskap som har norsk styre og sete her i riket.

Bestemmelsene i §§ 16 og 22 gjelder også for fremføringer og kringkastingssendinger som finner sted i Norge. Bestemmelsen *om enerett til tilgjengeliggjøring for allmennheten* i §§ 16 og 20 gjelder *også* for lyd- og filmopptak *som er tilvirket* i Norge. Bestemmelsen i § 20 om rett til eksemplarfremstilling gjelder til fordel for ethvert lyd- og filmopptak. *Bestemmelsen i § 21 gjelder for lydopptak der produsenten er person eller selskap som nevnt i første ledd, og for lydopptak som er tilvirket i Norge. Bestemmelsen* i § 23 gjelder for fotografiske bilder som første gang er utgitt her i riket eller som er laget av noen som er statsborger i eller bosatt i eller har sete i et land innenfor EØS-området. Det samme gjelder for fotografier innføyd i bygninger eller faste anlegg i et land innenfor nevnte område. *Bestemmelsen i § 24 gjelder for arbeid frembrakt av noen som er statsborger i eller bosatt i eller har sete i et land innenfor EØS-området. Bestemmelsen i § 24 a gjelder for utgivere av pressepublikasjoner som er etablert i og har sitt forretningskontor, sin hovedadministrasjon eller sitt hovedforetak i et land innenfor EØS-området.*

Nye §§ 115 a til 115 c skal lyde:

§ 115 a *Anvendelse av opprinnelseslandsprinsippet på tilknyttede nettbaserte tjenester*

Når et kringkastingsforetak med hovedsete her i riket gjør verk eller arbeider som inngår i radio- eller fjernsynsprogram, tilgjengelig for allmennheten i en grensekryssende tilknyttet nettbasert tjeneste, skal de opphavsrettslig relevante handlinger ved levering og bruk av tjenesten anses å finne sted i Norge. Det samme gjelder når kringkastingsforetaket i tjenesten tilgjengeliggjør materiale som er tilknyttet sending av slike pro-

gram. Opprinnelseslandsprinsippet i første og andre punktum kommer bare til anvendelse dersom

a. det er foretaket som leverer tjenesten, eller som har kontroll med og ansvar for leveringen av den
b. tjenesten har et klart og underordnet forhold til kringkastingsforetakets sendinger
c. tilgjengeliggjøringen av program i tjenesten skjer samtidig med eller i et definert tidsrom etter sendingen.

Første ledd gjelder kun fjernsynssendinger som inneholder nyhets- eller aktualitetsprogram, eller program som foretaket selv har helfinansiert og produsert. Første ledd gjelder uansett ikke for fjernsynssendinger av sportsbegivenheter og verk eller arbeider som inngår i dem.

Vederlaget som skal betales for de rettigheter som opprinnelseslandsprinsippet får anvendelse på, skal ta hensyn til alle sider ved tjenesten, blant annet tjenestens funksjoner, herunder hvor lenge programmene skal være tilgjengelige i den, tjenestens publikum i og utenfor Norge og hvilke språkversjoner som tilbys. Partene kan også avtale at vederlaget skal beregnes på grunnlag av kringkastingsforetakets inntekter.

§ 115 b *Grensekryssende bruk av verk i undervisning*

Når lærere og elever ved en utdanningsinstitusjon etablert i Norge bruker verk eller arbeider etter § 43 andre ledd og § 46 via sikre digitale miljøer, anses bruken å finne sted i Norge.

§ 115 c *Grensekryssende bruk av verk som ikke lenger er i handelen*

Når et offentlig tilgjengelig bibliotek eller museum, en arkivinstitusjon eller en bevaringsinstitusjon med film- eller lydarkiv etablert i Norge bruker verk eller arbeider etter §§ 49 a og 50 a, anses bruken å finne sted i Norge.

II

I lov 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister skal § 6-2 første ledd bokstav c lyde:

saker om patenter, kretsmønstre til integrerte kretser, planteforedlerretter, *varemerker, design og opphavsrett og nærstående rettigheter, herunder kollektiv forvaltning av opphavsrett mv.,*

III

I lov 28. mai 2021 nr. 49 om kollektiv forvaltning av opphavsrett mv. gjøres følgende endringer:

§ 26 nytt andre ledd skal lyde:

Dersom partene er enige om det, kan Opphavsrettsnemnda, jf. åndsverkloven § 65, mekle i avtaleforhandlinger om lisensvilkår etter § 28. Dette gjelder likevel ikke ved forhandlinger om avtaler som nevnt i åndsverkloven § 65 b første ledd.

I kapittel 7 skal ny § 31 a lyde:

§ 31 a *Tvisteløsning ved brukerens rapporteringsplikt*

Tvist om rapporteringsplikt etter § 31 kan, dersom partene er enige om det, bringes inn for Opphavsrettsnemnda, jf. åndsverkloven § 65. Opphavsrettsnemnda kan på bindende måte fastsette omfanget av plikten og pålegge utlevering av informasjon.

Ny § 32 a skal lyde:

§ 32 a *Opplysninger til rettighetshavere om bruk av avtalelisens*

En kollektiv forvaltningsorganisasjon skal på egnet måte gjøre følgende opplysninger tilgjengelig for rettighetshavere:

a. organisasjonens adgang til å benytte avtalelisens etter åndsverkloven § 63
b. avtalelisensavtaler som organisasjonen har inngått
c. muligheten for rettighetshavere som ikke er representert av organisasjonen, til å nedlegge forbud mot bruk.

Opplysningene etter første ledd bokstav b og c skal gis innen rimelig tid før verk eller andre vernede arbeider brukes etter avtalelisensavtalen, og skal være tilgjengelige så lenge bruken pågår.

IV

I lov 20. juni 2025 nr. 95 om behandling av personopplysninger i Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité og dets organisasjonsledd for å forebygge, avdekke og reagere mot seksuelle overgrep, trakassering og vold mv. i idretten gjøres følgende endring:

Lovens tittel skal lyde:

Lov om behandling av personopplysninger i Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité og dets organisasjonsledd for å forebygge, avdekke og reagere mot seksuelle overgrep, trakassering og vold mv. i idretten (lov om behandling av personopplysninger i idretten)

§ 3 andre ledd skal lyde:

Med trakassering mv. menes handlinger som omfattes av likestillings- og diskrimineringsloven § 13 første til femte ledd, herunder seksuell trakassering, og straffeloven §§ 185, 267, 267 a og 267 b. *Trakassering er handlinger, unnlatelser eller ytringer som har som formål eller virkning å være krenkende, skremmende, fiendtlige, nedverdigende eller ydmykende, og som skjer på grunn av kjønn, graviditet, permisjon ved fødsel eller adopsjon, omsorgsoppgaver, etnisitet, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk, alder eller kombinasjoner av disse grunnlagene. Med etnisitet menes blant annet nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge og språk. Seksuell trakassering er enhver form for uønsket seksuell oppmerksomhet som har som formål eller virkning å være krenkende, skrem-*

mende, fiendtlig, nedverdigende, ydmykende eller plagsom.

V

1. Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer. De enkelte bestemmelsene kan settes i kraft til ulik tid.
2. Endringene i åndsverkloven § 24 a gjelder pressepublikasjoner som første gang ble utgitt inntil to år og én dag før endringene trer i kraft.
3. Endringene i åndsverkloven § 57 fjerde ledd gjelder også for avtaler som er inngått når endringene trer i kraft, men for disse avtalene får endringene først virkning fire år etter ikrafttredelsen av endringene, forutsatt at avtalene fortsatt gjelder på det tidspunktet.
4. Endringene i åndsverkloven § 69 tredje ledd gjelder avtaler inngått senere enn fem år før endringene trer i kraft.
5. Endringene i åndsverkloven § 69 a gjelder ikke før ett år etter at endringene trer i kraft. Opplysningsplikten omfatter kun opplysninger om bruk av rettigheter etter dette tidspunktet. Endringene i åndsverkloven § 69 a gjelder avtaler inngått senere enn fem år før endringene trer i kraft. For avtaler inngått før ikrafttredelsen gjelder opplysningsplikten kun dersom opphaveren viser at vedkommende trenger opplysningene for å vurdere om det er grunnlag for krav om vederlagsjustering etter § 69 tredje ledd og anmoder om opplysninger til dette formålet.
6. Endringene i åndsverkloven § 115 a gjelder også for avtaler som er inngått når endringene trer i kraft, men for disse avtalene får endringene først virkning to år etter ikrafttredelsen av endringene, forutsatt at avtalene fortsatt gjelder på det tidspunktet.
7. Endringene i åndsverkloven og lov om kollektiv forvaltning av opphavsrett mv. for øvrig gjelder ikke handlinger som er utført eller rettigheter som er ervervet før denne loven trer i kraft.
8. Departementet kan gi nærmere overgangsregler.

B.

Dokument 8:249 S (2025–2026) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mirell Høyer-Berntsen og Ingrid Fiskaa om et styrket vern av opphavsrett i møte med kunstig intelligens – vedtas ikke.

Oslo, i familie- og kulturkomiteen, den 10. november 2026

Bente Estil
leder

Haagen Poppe
ordfører

VEDLEGG

DET KONGELIGE
KULTUR- OG LIKESTILLINGSDEPARTEMENT

Statsråden

Familie- og kulturkomiteen

Deres ref	Vår ref	Dato
	26/1985-	24. april 2026

Uttalelse til representantforslag fra stortingsrepresentantene Mirell Høyer-Berntsen og Ingrid Fiskaa om et styrket vern av opphavsrett i møte med kunstig intelligens - Dokument 8:249 S (2025-2026)

Jeg viser til brev 9. april 2026. I brevet ber familie- og kulturkomiteen om en uttalelse til representantforslag fra storingsrepresentantene Mirell Høyer-Berntsen og Ingrid Fiskaa om et styrket vern av opphavsrett i møte med kunstig intelligens.

Forslaget lyder:

«1. Stortinget ber regjeringen fremme forslag til lovendringer som sikrer at bruk av opphavsrettsbeskyttet materiale til trening av kunstig intelligens krever samtykke fra rettighetshaver.

2. Stortinget ber regjeringen sørge for at det stilles krav om full åpenhet fra KI-utviklere om hvilke data og verk som benyttes i trening av modeller.

3. Stortinget ber regjeringen utrede og etablere en nasjonal eller nordisk registerordning for verk brukt i KI-trening, i tråd med utviklingen i EU.

4. Stortinget ber regjeringen sikre rett til rimelig vederlag til opphavere når deres verk benyttes i KI-systemer, herunder utrede kollektive lisensierings ordninger.

5. Stortinget ber regjeringen utrede en reservasjonsrett for opphavere mot bruk av deres verk i KI-trening, og sikre at det etableres tekniske standarder og metadata-løsninger for dette i samarbeid med kultur- og medieorganisasjonene.

Postadresse: Postboks 8030 Dep 0030 Oslo
Kontoradresse: Einar Gerhardsens plass 2 Telefon* 22 24 90 90
Org no.: 972 417 866

6. Stortinget ber regjeringen styrke håndheving og tilsyn, slik at brudd på opphavsrett i KI-sammenheng får reelle konsekvenser.

7. Stortinget ber regjeringen legge frem en strategi for kunstig intelligens og kultursektoren, med mål om å beskytte kunstnerisk arbeid og sikre bærekraftige inntektsmodeller.

8. Stortinget ber regjeringen sørge for at det stilles krav om tydelig merking av KI-generert innhold i medier, kulturprodukter og kommersiell bruk.»

Vurdering av forslaget

Opphavsretten spiller en avgjørende rolle i å fremme kreativitet, kunnskap og kulturelt mangfold i samfunnet. Den skaper forutsigbare rammer som gjør det mulig å investere tid, ressurser og kompetanse i nye ideer, samtidig som den bidrar til en rettferdig balanse mellom opphavers interesser og allmennhetens tilgang til innhold.

Jeg deler forslagsstillernes bekymring for hvordan den raske utviklingen av kunstig intelligens (KI), og særlig generative KI-systemer, påvirker opphavere, utøvende kunstnere, journalister og andre rettighetshavere. Akkurat derfor er det avgjørende at regulering av dette er rettslig presis, teknologinøytral og i samsvar med Norges internasjonale forpliktelser, særlig etter EØS-avtalen. Utviklingen og bruken av KI-systemer er grensekryssende, og utfordringer og eventuelle mangler ved regelverket kan ikke løses kun på nasjonalt nivå. Det er i samarbeid med andre land at vi kan løse utfordringene som KI skaper for rettighetshaverne.

Derfor la Kultur- og likestillingsdepartementet 27. mars 2026 frem Prop. 41 LS (2025–2026) Endringer i åndsverkloven mv., som nå er til behandling i Stortinget. I proposisjonen foreslås gjennomføring av EUs digitalmarkedsdirektiv (EU) 2019/790 og nett- og videresendingsdirektivet (EU) 2019/789, herunder omfattende reguleringer av flere av de spørsmålene representantforslaget tar opp.

I proposisjonen foreslås styrking av rettighetshavernes posisjon gjennom blant annet kontraktsrettslige bestemmelser om rimelig vederlag, økt ansvar for digitale plattformer og bedre grunnlag for transparens og håndheving i digitale verdikjeder. Rettighetshavere kan etter lovforslaget reservere seg mot bruk av deres verk og vernede arbeider i tekst- og datautvinningsprosesser med kommersielt formål. Disse endringene er direkte relevante for bruk av opphavsrettsbeskyttet materiale i utvikling av kunstig intelligens. Det er viktig å understreke at bestemmelsene om tekst- og datautvinning følger direkte av digitalmarkedsdirektivet og er obligatoriske å gjennomføre.

Jeg følger nøye med på det videre arbeidet i EU, inkludert diskusjonene om eventuelle supplerende regler for utvikling og bruk av KI. Dersom EU vedtar ytterligere reguleringer, vil disse vurderes og håndteres gjennom ordinære EØS-prosesser.

Jeg vil i det følgende knytte noen merknader til de åtte konkrete punktene i representantforslaget:

Til 1. «Stortinget ber regjeringen fremme forslag til lovendringer som sikrer at bruk av opphavsrettsbeskyttet materiale til trening av kunstig intelligens krever samtykke fra rettighetshaver.»
Jeg er enig i behovet for klare og forutsigbare rammer for bruk av opphavsrettsbeskyttet materiale i KI-utvikling og at bruk av verk som hovedregel burde baseres på samtykke. Samtidig vil et generelt og kategorisk krav om samtykke for all KI-trening ikke være forenlig med de EØS-rettslige rammene Norge er bundet av.

I Prop. 41 LS (2025–2026) foreslås det å gjennomføre digitalmarkedsdirektivets regler om tekst- og datautvinning gjennom en løsning der rettighetshaverne beholder kontroll over egne verk ved en uttrykkelig reservasjonsrett. Samtidig forutsetter ordningen at bruken skjer på grunnlag av lovlig tilgang og innenfor klart definerte formål. Dette gir rettighetshaverne reell innflytelse over bruken av egne verk i praksis, samtidig som regelverket er i samsvar med EØS-retten.

Et nasjonalt krav om samtykke for bruk av verk i KI-trening vil innebære et brudd med denne løsningen, og kan medføre EØS-rettslige utfordringer, fragmentering av regelverket og redusert forutsigbarhet. Jeg mener derfor at hensynet til et styrket vern av opphavsretten ivaretas best gjennom den foreslåtte lovgivningen.

Til 2. «Stortinget ber regjeringen sørge for at det stilles krav om full åpenhet fra KI-utviklere om hvilke data og verk som benyttes i trening av modeller.»
Jeg er enig i at økt åpenhet er en forutsetning for effektiv håndheving av opphavsretten. Samtidig vil jeg understreke at krav til åpenhet om KI-systemers treningsdata i stor grad reguleres gjennom EUs KI-forordning ((EU) 2024/1689). Forordningen er ikke gjennomført i norsk rett ennå, men Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet arbeider med å utarbeide en lovproposisjon om en ny KI-lov.

KI-forordningen stiller allerede krav til dokumentasjon, risikohåndtering og transparens, særlig for generative og høyrisiko-systemer. Jeg mener derfor at eventuelle ytterligere krav til åpenhet bør utvikles i samspill med dette regelverket, for å sikre effektive, felles løsninger i EØS-området. Regjeringen vil følge utviklingen tett og vurdere behovet for supplerende nasjonale tiltak dersom erfaringene tilsier det.

Til 3. «Stortinget ber regjeringen utrede og etablere en nasjonal eller nordisk registerordning for verk brukt i KI-trening, i tråd med utviklingen i EU.»
Etablering av registre over verk brukt i KI-trening kan bidra til økt oversikt og etterprøvbarhet. Samtidig reiser slike ordninger betydelige praktiske og rettslige spørsmål, blant annet knyttet til teknisk gjennomførbarhet, forretningshemmeligheter, personvern og grensekryssende håndheving.

Jeg mener derfor at registerløsninger bør vurderes og utvikles som del av pågående prosesser i EU, der både KI-forordningen og oppfølgingen av digitalmarkedsdirektivet inngår i et bredere arbeid med transparens og ansvarlighet i KI-utvikling. Å etablere en nasjonal eller nordisk ordning isolert fra dette arbeidet kan bidra til fragmentering og redusert effekt.

Til 4. «Stortinget ber regjeringen sikre rett til rimelig vederlag til opphavere når deres verk benyttes i KI systemer, herunder utrede kollektive lisensieringsordninger.»
Jeg har forståelse for at opphavere ønsker rimelig vederlag når deres verk inngår i kommersiell KI-basert verdiskaping. Forslagene i Prop. 41 LS (2025–2026) legger sammen med gjeldende regulering til rette for dette, blant annet gjennom nye kontraktsregler og en lovfestet rett til å reservere seg mot tekst- og datautvinning. På den måten kan det forhandles frem kollektive avtaler om bruk av verk i KI-utvikling, hvis partene ønsker dette.

Disse virkemidlene gir et bedre utgangspunkt for utvikling av frivillige lisensmodeller, også for bruk av verk i KI-utvikling. Jeg mener det er hensiktsmessig at slike løsninger utvikles i dialog mellom rettighetshavere og brukere, og bygger på eksisterende rettslig grunnlag for kollektive avtaler, som bruk av generell avtalelisens. Tvungne eller ensidige nasjonale lisensordninger på nåværende tidspunkt vil kunne virke lite treffsikre og innebære risiko for rettslige konflikter innenfor EØS-rammen.

Også det språkpolitiske perspektivet er viktig. Vi må bevare språkene våre og vi må sørge for at teknologien fungerer best mulig på norsk (både nynorsk og bokmål) og samisk. I budsjettet for 2026 bevilget vi derfor 45 mill. kroner til en vederlagsmodell fremforhandlet mellom Nasjonalbiblioteket og Kopinor, slik at Nasjonalbiblioteket kan bruke aviser i treningen av språkmodeller og mediebedrifter og journalister får betalt for bruken. Avtalen som nå er inngått mellom disse partene viser at det er mulig å forhandle om vederlag for bruk av verk i trening av KI.

Til 5. «Stortinget ber regjeringen utrede en reservasjonsrett for opphavere mot bruk av deres verk i KI-trening, og sikre at det etableres tekniske standarder og metadata-løsninger for dette i samarbeid med kultur- og medieorganisasjonene.»
Spørsmålet om reservasjonsrett er allerede grundig vurdert i Prop. 41 LS punkt 4.7.3.4. Jeg mener derfor at det ikke er behov for å utrede en ny eller parallell reservasjonsordning i norsk rett. Når det gjelder tekniske standarder og metadata-løsninger, er jeg enig i at dette er avgjørende for at reservasjonsretten skal fungere i praksis. Slike løsninger bør imidlertid utvikles i samspill med europeisk standardiseringsarbeid.

Til 6. «Stortinget ber regjeringen styrke håndheving og til syn, slik at brudd på opphavsrett i KI-sammenheng får reelle konsekvenser.»
Jeg er opptatt av at opphavsrettsregelverket skal ha reell effekt og at brudd på opphavsretten i KI-sammenheng ikke kan bagatelliseres. Når store kommersielle aktører bygger verdier på andres arbeid, må regelverket sikre at det får konsekvenser dersom rettighetene ikke respekteres.

I Prop. 41 LS (2025–2026) styrkes grunnlaget for håndheving gjennom bedre transparens, kontraktsregler og ansvarliggjøring av aktører i verdikjeden.

Sivilrettslig håndheving er åndsverklovens hovedspor. Hvis rettighetshavere mener det er gjort ulovlig bruk av et verk, altså et brudd på gjeldende regelverk, må de selv vurdere hvordan de skal forfølge dette, eventuelt i samarbeid med rettighetshaverorganisasjoner og søsterorganisasjoner i andre land. Det er slik det juridiske systemet er.

EU-forordningen om kunstig intelligens ((EU) 2024/1689), fastsetter regler for tilsyn med tilbydere av KI-systemer, herunder krav til dokumentasjon og transparens. For tilbydere av KI-modeller for allmenne formål stilles det særskilte krav om å utarbeide og gjøre tilgjengelig informasjon for tilsynsmyndighetene om utvikling og trening av modellene, inkludert oversiktlig informasjon om bruk av opphavsrettslig vernet materiale.

Ved innlemmelse av forordningen i norsk rett vil de materielle reglene gjelde direkte for tilbydere og brukere av KI-systemer i Norge. Norsk tilsyn og håndheving vil da skje gjennom utpekte nasjonale myndigheter, i samsvar med forordningens bestemmelser om markedstilsyn, sanksjoner og samarbeid mellom nasjonale og europeiske organer.

Til 7. «Stortinget ber regjeringen legge frem en strategi for kunstig intelligens og kultursektoren, med mål om å beskytte kunstnerisk arbeid og sikre bærekraftige inntektsmodeller.»
Det er et mål for kulturpolitikken å sikre kunstnerisk arbeid og bærekraftige inntektsmodeller. Jeg viser i den sammenheng til stortingsmeldingen *Kunstnarkår* (Meld. St. 22 (2022–2023)), der målet er å legge til rette for at kunstnere kan ha bærekraftige yrkesliv gjennom rimelig betaling for kunstnerisk arbeid, styrkede stipend- og vederlagsordninger og mer forutsigbare rammevilkår.

Jeg mener at det på nåværende tidspunkt ikke er hensiktsmessig å legge frem en egen strategi om kunstig intelligens og kultursektoren. Bruken av KI reiser i stor grad sektorovergripende problemstillinger knyttet til blant annet teknologiutvikling, rettigheter, etikk, personvern og arbeidsliv, som best ivaretas gjennom helhetlige og samordnede rammeverk. Disse ivaretas allerede gjennom nasjonal KI-politikk, EUs KI-forordning og gjeldende kultur- og kunstnerpolitikk. Å etablere en separat sektorstrategi på dette området vil kunne bidra til fragmentering, overlappende virkemidler og uklar ansvarsdeling, heller enn målrettet og effektiv regulering. Kultursektorens særtrekk må derfor håndteres innenfor eksisterende og felles politiske rammer.

Til 8. «Stortinget ber regjeringen sørge for at det stilles krav om tydelig merking av KI-generert innhold i medier, kulturprodukter og kommersiell bruk.»
Tydelig merking av KI-generert innhold er viktig for tillit, åpenhet og et opplyst offentlig ordskifte. Målet er at publikum skal kunne vite når innhold er KI-generert – og at tilliten til kunst, medier og offentlig informasjon styrkes i møte med ny teknologi. Samtidig er dette et område hvor det er avgjørende med felles og gjennomførbare løsninger, særlig fordi det

gjelder grensekryssende virksomhet. Jeg mener derfor at krav til merking må ses i sammenheng med utviklingen av europeiske standarder, arbeidet med KI-regelverk i EU og eksisterende regulering av medier, markedsføring og forbrukerbeskyttelse. Jeg vil følge dette arbeidet tett.

Avslutningsvis vil jeg understreke at jeg deler målet om å ivareta opphavsretten i møte med kunstig intelligens. Dette bør etter mitt syn skje gjennom helhetlige og internasjonalt koordinerte rammer, i samsvar med EØS-forpliktelsene, og i tett dialog med kunst- og kultursektoren.

Med hilsen

Lubna Jaffery

Svanemerketrykksak, 2041 0654 Trykk og layout: Stortingets administrasjon